

EKE-FÜZETEK

1.

Ásványi Ilona

AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAK EGYESÜLÉSÉNEK

15 ÉVE

különös tekintettel a 2004 és 2009 közötti időszakra

15 éves
az Egyházi Könyvtárak
Egyesülése

Pannonhalma
2009

© EKE

HU ISSN 2061-2370

ISBN 978-963-9976-00-9

Kiadja az Egyházi Könyvtárak Egyesülése
Szerkesztő: Ásványi Ilona

A nyomtatás a Magyar Bencés Kongregáció
Pannonhalmi Főapátságban készült 2009-ben
9090 Pannonhalma, Vár 1.

„Az együttműködő emberekből álló közösség összességében mindig nagyobb eredményeket tud felmutatni, mint az önzőkből álló.”

(Freund Tamás)

2009-ben 15 éves az Egyházi Könyvtárak Egyesülése, a magyarországi és határon túli magyar egyházi-felekezeti könyvtárak szakmai-lelki munkaközössége, érdekvédelmi szervezete.

Az évforduló kapcsán indítjuk el az EKE füzetek sorozatot, melynek első számát tartja kézben az Olvasó. A sorozat további számait a lehetőségeket szem előtt tartva adjuk közzé.

Örvendetes jelenség, hogy míg 1950-től, a bezártság és bezárkózottság éveiben nem volt „szerencsés” egyházi, teológiai vagy vallásos-művelődéstörténeti témákban kutatni, a rendszerváltozást követően az egyházi gyűjteményekben őrzött anyag ismét érdekessé vált. A nyilvános státusz vállalásával az 1990-es években kis időre az egyházi könyvtárak még „divatosak” is lettek.

Az EKE füzetek sorozat tervét az is szorgalmazza, hogy egyre több belföldi és külföldi tudományos szakember keres meg bennünket. Jelentkeznek a doktori képzésben résztvevő

vagy egyetemi, főiskolai szakdolgozatot író hallgatók és az egyházi könyvtárak iránt érdeklődő helyismereti kutatók is.

Meggyőződésünk, hogy a most elindított sorozat nemcsak a bennünket felkereső kutatók, hanem a könyvtáros szakma és a magunk számára is hiánypótló lesz.

Az első két, a 15. évfordulóra koncentráló szám után olyan anyagok közzétételét tervezzük, melyről évtizedekkel ezelőtt vagy még soha nem jelent meg tájékoztató, összefoglaló tanulmány, segédanyag.

Történeti áttekintést publikálunk majd az egyes felekezetek gyűjteményeinek történetéről a rendszerváltozás óta eltelt két évtizedben és az egyes könyvtárak rövid történetéről. Szakirodalmi jegyzéket adunk az egyházi könyvtárakról, bemutatjuk a magyarországi és határon túli magyar egyházi könyvtáros kollégákat. Szó lesz az egyházi könyvtárakban folyó műhelymunkákról, gyűjteményeink szerepéről az evangelizációs munkában, állományvédelemről, pályázatokról.

A sorozatot minden egyesületi tag együttműködésére számítva bocsátják útjára

az egyes füzetek szerzői és a szerkesztő

Pannonhalma, 2009. október

Bevezető

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése 1994-ben alakult, 1995-től hivatalosan bejegyzett, felekezeti hovatartozástól független, ökumenikus munkaközösség, egyesület.

A szervezet alapszabályban megfogalmazott célja: „... a magyarországi egyházi könyvtárak együttműködésének előmozdítása, lehetőség szerinti közös álláspont kialakítása és tapasztalatok kicserélése az alábbi területeken:

- a., az egyházi könyvtáraknak egyházukban és a társadalomban betöltendő szerepe
- b., könyvtári feldolgozó munka és gyűjtőkörök
- c., muzeális értékek őrzése.”

Az egyesület ügyeit az elnök, titkár, kamarás, tisztagú, évente legalább kétszer ülésező elnökség és háromtagú felügyelő bizottság intézi, a szervezetet az állami szervek és szakmai szervezetek felé az elnök és a titkár képviseli. Az elnök, az elnökségi tagok és a felügyelő bizottság tagjai megbízatása három évre szól.

Az Egyesülés legfőbb szerve a közgyűlés, melyen minden egyházi könyvtárban dolgozó kolléga részt vehet, ám könyvtáranként egy kolléga képviseli az adott könyvtárat szavazati joggal.

A közgyűlés évente ülésezik, a több napos összejövetel programjában a közgyűlésen túl tudományos konferencia, szakmai délelőtt, kirándulás és ökumenikus lelki program szerepel. Az összejöveteleket minden évben más-más felekezet és könyvtár rendezi.

Az éves összejövetel szokásos időpontja június utolsó vagy július első hete, a „munkaév” így júniustól júniusig tart.

I. Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének megalakulása

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének létrehozása a rendszerváltás utáni években igen fontos tett volt, mert életre keltette az egykor fényes, aztán szinte megsemmisült vagy eltékozolt, a romjaiban, maradványaiban is gazdag, de holt egyházi gyűjteményeket, és megteremtette az egyházi könyvtárak érdekképviseletét.

Először az 1990-es évek elején a Magyar Könyvtárosok Egyesületén (MKE) belül merült fel egy önálló egyházi könyvtári szekció létrehozásának gondolata, majd az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) egyházi könyvtárakért felelős munkatársa, Szelestei Nagy László javaslatára született meg egy munkaközösség ötlete. Az ötletből a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár vezetője, Bánhegyi Miksa, Szelestei Nagy László és több elszánt egyházi könyvtárban dolgozó kolléga összefogásának jóvoltából konkrét terv lett. 1994. március 8-án Kalocsán több mint 20 egyházi könyvtár képviselője elhatározta egy minden más szakmai szervezettől és felekezeti hovatartozástól független (ökumenikus) munkaközösség („Egyházi Könyvtárak Munkaközössége”) létrehozását, melynek minden magyarországi egyházi és felekezeti könyvtár a tagja lehetne. A munkaközösség céljait a résztvevők a következőkben határozták meg: az egyházi könyvtárosok folyamatos kapcsolattartásának biztosítása, információk áramoltatása és évenkénti egy-két napos találkozások, szakmai konferenciák megszervezése.

Az alakuló ülés 1994. november 8-án Budapesten, az OSZK volt. Itt történt meg a szervezeti keretek kialakítása - az egyesület neve, az első alapszabály megszövegezése, tisztségviselők megválasztása - és a tevékenységi formák meghatározása. Az egyesület az Egyházi Könyvtárak Egyesülése nevet választotta. Az országos szervezet központja Budapesten az OSZK lett. Szellemi központjává a legrégebbi magyarországi könyvtár, a pannonhalmi Főapátsági Könyvtár vált, ez a könyvtár vállalta évekig az Egyesülés anyagi terheit és biztosította az ügyvitelt. A könyvtár vezetője lett az egyesület első elnöke is. Az Egyesülésnek más hasonló szervezetekkel ellentétben nem könyvtárosok, hanem könyvtárak lettek a tagjai.

A következő közgyűlés 1995. november 7-én, ugyancsak Budapesten, az OSZK-ban ült össze. Ez a közgyűlés hagyta jóvá az elnök, a titkár és az elnökség által végső formába öntött alapszabályt.

Határozatot hozott egy lehetőség szerint évenként megjelenő Névtár, később tanulmányokkal, cikkekkel bővített Évkönyv elkészítéséről.

1995. december 19-én a Fővárosi Bíróság hivatalosan bejegyezte, nyilvántartásba vette az Egyházi Könyvtárak Egyesülését.

II. Taglétszámváltozások

Az 1994. november 8-án az OSZK-ban megtartott alakuló közgyűlésre 32 könyvtár kapott meghívót, ebből 21 könyvtár képviseltette magát, és további 8 gyűjtemény jelezte készséges részvételét a közös munkában.

2009-ben az alábbi 76 egyházi és felekezeti könyvtár tagja az Egyesülésnek, ebből 59 magyarországi és 7 határon túli könyvtár bír szavazati joggal. (A karmelita és a ferences rendnek több könyvtára van, de egy képviselője, aki minden könyvtárat képvisel, ill. egy szavazati joga van a Pázmány Péter Egyetem három kari könyvtárának és az egyetemhez tartozó esztergomi Vitéz János Tanítóképző Főiskola könyvtárának.)

A KATOLIKUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI

1. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár
2. Főszékesegyházi Könyvtár, Kalocsa
3. Főegyházmegyei Könyvtár, Eger
4. Érseki Simor Könyvtár, Esztergom
5. Érseki Könyvtár, Veszprém
6. Egyházmegyei Levéltár és Könyvtár, Debrecen
7. Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár, Győr
8. Egyházmegyei Könyvtár, Pécs
9. Püspöki Könyvtár, Székesfehérvár
10. Egyházmegyei Könyvtár, Szombathely
11. Váci Egyházmegyei Könyvtár
12. Főapátsági Könyvtár, Pannonhalma
13. Bencés Rendház Könyvtára, Győr
14. Zirci Apátság Újkönyvtára

15. Ciszterci Nővérek Boldogasszony Háza Monostor Könyvtára
Kismaros
16. P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Budapest
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Győri Rendház Könyvtára
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Attyapusztai Rendház
Könyvtára
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Keszthelyi Rendház
Könyvtára
P. Szeghy Ernő Karmelita Könyvtár, Kunszentmártoni Rendház
Könyvtára
17. Magyar Ferences Könyvtár, Budapest
Magyar Ferences Könyvtár Esztergomi Műemlékkönyvtára
Magyar Ferences Könyvtár Gyöngyösi Műemlékkönyvtára
Magyar Ferences Könyvtár Szécsényi Műemlékkönyvtára
18. Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya Szegedi
Könyvtára
19. Piarista Központi Könyvtár, Budapest
20. Piarista Rendház Könyvtára, Kecskemét
21. Premontrei Prépostság Könyvtára, Csorna
22. Központi Papnevelő Intézet „Pálos Könyvtára”, Budapest
23. Sárospataki Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény Könyvtára
24. Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet
Könyvtára, Budapest
25. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Könyvtára, Piliscsaba
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar Könyvtára,
Budapest

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar
Könyvtára, Budapest

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Tanítóképző
Főiskola Könyvtára, Esztergom

26. Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára, Budapest
27. Érseki Hittudományi Főiskola Könyvtára, Eger
28. Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtára
29. Győri Püspöki Hittudományi Főiskola Könyvtára
30. Szent Athanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola
Könyvtára, Nyíregyháza
31. Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola Könyvtára
32. Gál Ferenc Hittudományi Főiskola Könyvtára, Szeged
33. Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola Könyvtára
34. Apor Vilmos Katolikus Főiskola Könyvtára, Vác
35. Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium Könyvtára, Budapest
36. Temesvári Pelbárt Ferences Gimnázium Könyvtára, Esztergom

A REFORMÁTUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI

37. Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Könyvtára,
Budapest
38. Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Debrecen
39. Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos
Gyűjteményei Könyvtár, Pápa
40. Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei
Nagykönyvtára
41. Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szakkönyvtára

42. Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Könyvtára,
Debrecen
43. Szegedi Kis István Református Gimnázium, Általános Iskola és
Kollégium Könyvtára, Békés
44. Csurgói Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium
Könyvtára
45. Bethlen Gábor Református Gimnázium Könyvtára,
Hódmezővásárhely
46. Szegedi Kis István Református Gimnázium és Szakközépiskola
Könyvtára, Mezőtúr
47. Kunszentmiklósi Református Kollégium Könyvtára
48. Kiskunhalasi Református Egyházközség Thúry József Könyvtára
49. Református Egyházközség Könyvtára, Kecskemét
50. Protestáns Missziói Tanulmányi Intézet Könyvtára, Budapest

AZ EVANGÉLIKUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI

51. Evangélikus Országos Könyvtár, Budapest
52. Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára, Budapest
53. Evangélikus Gyülekezet Könyvtára, Győr
54. Árvay Teőreök Sándor Evangélikus Könyvtár, Miskolc
55. Soproni Evangélikus Gyülekezet Könyvtára
56. Bonyhádi Evangélikus Gimnázium Könyvtára

AZ ORTODOX EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYE

57. Szerb Ortodox Egyházmegyei Könyvtár, Szentendre

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYE

58. Magyarországi Unitárius Egyház Könyvtára, Budapest

AZ IZRAELITA FELEKEZET GYŰJTEMÉNYE

59. Országos Rabbiképző Intézet Könyvtára, Budapest

HATÁRON TÚLI MAGYAR EGYHÁZI KÖNYVTÁRAK

60. Kárpátaljai Református Egyház Könyvtára, Beregszász

61. Erdélyi Református Egyházkerület Belmissziói Intézetének
Könyvtára, Kolozsvár

62. Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtára

63. Nagyváradi Római Katolikus Püspökség Könyvtára és Levéltára

64. Gyulafehérvári Hittudományi Főiskola Könyvtára

65. Babes-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia Kar,
Kolozsvár

66. Szatmári Római Katolikus Püspökség Könyvtára

III. Tisztségviselők

Az egyesületben az elnök megbízatása három évre szól, a napjainkban érvényes alapszabály szerint ugyanaz a személy három év elteltével és csak egyszer választható újra. Ez a rend hosszú évek alatt alakult ki, de nem mindig valósítható meg. Az első elnök két cikluson keresztül töltötte be a tisztséget, majd a következő elnök a megválasztása után fél évvel elhunyt, így a következő választásig ügyvezető elnök intézte az egyesület ügyeit. 2001 és 2007 között két ciklus szabályosan alakult, majd a 2007-ben megválasztott elnök fél év elteltével lemondott, és rendkívüli közgyűlésen választott új elnököt a közgyűlés.

Az alapszabály szerint az egyesület elnökét a katolikus és protestáns felekezet (az evangélikusok létszáma miatt beszélünk reformátusok és evangélikusok = protestánsokról) váltakozva adja. Az Egyesülésben a magyarországi felekezeti arány – katolikus többség – érvényesül.

Az elnökség kezdetben kilenc főből állt, majd tíztagú lett. A tíztagú elnökségben 5 katolikus, 3 református, 1 evangélikus kolléga dolgozik. A 10. tagot kezdetben az egyéb felekezetek (izraelita, szerb-ortodox, unitárius), később az egyházi könyvtárak között sajátos szerepet betöltő egyházi iskolai (egyetemi, főiskolai, középiskolai) könyvtárak adták, majd 2007-től ismét az egyéb felekezetek.

A teljes elnökség az alapszabálynak megfelelően évente legalább kétszer ülésezik. Tagjai e-mailben és telefonon folyamatosan kapcsolatban állnak egymással, az egy-egy feladat megoldására alakuló „bizottság” munkatársai személyesen is találkoznak.

Az elnök személyre szólóan választ munkájának segítésére és a gyakorlati munkák intézésére titkárt. A titkári megbízatás legalább négy évre szól oly módon, hogy a leköszönő elnök titkára az új elnök megválasztását követő évben a titkári teendőket tovább végzi, az új elnököt és az új titkárt a folyó ügyekbe bevezeti. Titkár csak valamelyik tagkönyvtár munkatársa lehet. Amennyiben tagkönyvtárnak nem képviselője, a közgyűlésen szavazati joggal nem rendelkezik.

Elnökök 1994 és 2009 között:

Bánhegyi Miksa (1994, 1995-1997, 1998-2000)
Antalóczi Lajos (2000)
Bánhegyi Miksa (2001. első félév) ügyvezető elnök
Gáborjáni Szabó Botond (2001-2004)
Ásványi Ilona (2004– 2007)
Mányoki János (2007–2008. február)
Gáborjáni Szabó Botond (2008. februártól)

Titkárok 1994 és 2009 között:

Szelestei Nagy László (1994–1999)
Ásványi Ilona (1999–2004)
Török Beáta (2004–2007)
Sullayné Szigetvári Ildikó (2007–2008 február)
Orosz Anna (2008 februártól)

Elnökség

1994.

katolikusok: Antalóczi Lajos, Bánhegyi Miksa, Boros István, Czékli Béla, Varga Lajos

reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond, Köntös László

evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó

1995.

katolikusok: Antalóczi Lajos, Bánhegyi Miksa, Boros István, Czékli Béla, Varga Lajos

reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond, Köntös László

evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó

egyéb felekezetek: Remete László

1996.

katolikusok: Antalóczi Lajos, Bánhegyi Miksa, Boros István, Czékli Béla, Beke Margit

reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond, Köntös László

evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó

egyéb felekezetek: Remete László

1999.

katolikusok: Antalóczi Lajos, Bánhegyi Miksa, Boros István, Czékli Béla, Beke Margit

reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond, Köntös László

evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó

iskolai könyvtárak: Viola Ernő

2000.

katolikusok: Antalóczi Lajos, Bánhegyi Miksa, Baranya Péter, Czékli Béla, Fischerné Grócz Zita

reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond, Köntös László

evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó

iskolai könyvtárak: Viola Ernő

2001–2004.

katolikusok: Bánhegyi Miksa, Baranya Péter, Czékli Béla,
Fischerné Grócz Zita, Török Beáta
reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond,
Köntös László
evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó
iskolai könyvtárak: Viola Ernő

2004–2005

katolikusok: Ásványi Ilona, Baranya Péter, Czékli Béla,
Fischerné Grócz Zita, Török Beáta
reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond,
Köntös László
evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó
iskolai könyvtárak: Viola Ernő

2006

katolikusok: Ásványi Ilona, Baranya Péter, Czékli Béla,
Fischerné Grócz Zita, Török Beáta
reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond,
Köntös László
evangélikusok: Sullayné Szigetvári Ildikó

Az iskolai könyvtárak képviselője a 2005 őszén lemondott. A következő közgyűlés – 2006 nyarán – úgy határozott, hogy a 2007. évi tisztújító közgyűlésen választják meg az elnökség 10. tagját, addig 9 taggal működik a testület. A 2007. évi közgyűlés úgy döntött, hogy a 10. tagot – ahogy az első években – ismét az „egyéb felekezetek” adják.

2007–2009

katolikusok: Ásványi Ilona, Baranya Péter, Czékli Béla,
Fischerné Grócz Zita, Kövécs Ildikó
reformátusok: Berecz Ágnes, Gáborjáni Szabó Botond,
Köntös László;
evangélikusok: Mányoki János;
egyéb felekezetek: Muszka Ibolya

IV. Közgyűlések

A cégbírószágon hivatalosan is bejegyzett Egyesülés első „hivatalos” közgyűlése a 1996. október 15-16 - án Budapesten, a Ráday Könyvtárban volt. Ezen az összejövetelen a közgyűlés az eddigi elnökségi tagok mellett még egy tagot választott az „egyéb felekezetből”: Remete Lászlót, az Országos Rabbiképző Intézet Könyvtárának vezetőjét. A találkozón mutatta be a titkár az első Névtárat (1996-os próbaszám), a közgyűlés – a jogi szabályozás követelményeihez igazodva – határozatot hozott az alapszabály kiegészítéséről.

A következő közgyűlés 1997 júniusában volt Pápán. A gyűlés legfontosabb feladata az esedékes tisztújítás volt. A közgyűlés három évre újraválasztotta Bánhegyi Miksát.

1998-ban Egerben gyűltek össze az EKE tagjai, 1999-ben Sopronban ülésezett az EKE közgyűlése. Az 1999. évi közgyűlésen döntés született a titkár személyéről: a titkár a mindenkori elnök által felkért egyházi könyvtári kolléga legyen. Szelestei Nagy László, az EKE első titkára lemondott megbízatásáról és a továbbiakban Ásványi Ilona látta el a titkári teendőket. A közgyűlésen felvetődött egy, az elnökség összetétele vonatkozó javaslat, hogy az egyéb felekezet helyett, az egyházi iskolai könyvtárak adják az elnökség 10. tagját.

A jubileumi évben, 2000-ben Esztergomban ülésezett az EKE. A tisztújító közgyűlésen Antalóczi Lajos lett az Egyesülés új elnöke. Az elnökség is változott, a korábbi elnök (Bánhegyi Miksa) elnökségi tag maradt, és az egyéb felekezetek helyett az iskolai könyvtárak vezetői közül a közgyűlés megválasztotta Viola Ernőt elnökségi tagnak. 2000 decemberében elhunyt Antalóczi Lajos, a július elején megválasztott elnök. Megbízatását súlyosbodó betegsége miatt az utolsó hónapokban egyre kevésbé tudta ellátni; a korábbi elnök és titkár vitte az Egyesülés ügyeit. 2001 januárjában az elnökség a következő közgyűlésig Bánhegyi Miksát, az előző elnököt kérte fel, hogy ügyvezető elnökként képviselje az Egyesülést.

2001-ben Debrecenben ismét tisztújító közgyűlésre került sor. Az új elnök Gáborjáni Szabó Botond lett. A titkári teendők végzésére továbbra is Ásványi Ilonát kérte fel az új elnök. Az elnökség új tagjai lettek a katolikusok köréből: Bánhegyi Miksa és Török Beáta. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján és a tisztújítás miatt szükségessé vált alapszabály-módosítás; az újat 2002 februárjában fogadta el a Fővárosi Bíróság. A közgyűlés ebben az évben új tagként felvette a Csornai Premontrei Prépostság Könyvtárát.

2002-ben Pannonhalma vállalta a közgyűlést rendező házigazda szerepet. A módosított alapszabály bírósági bejegyeztetése mellett ebben az évben rendeződött az Egyesülés pénzügyi nyilvántartása (önálló adószám, bankszámla). A közgyűlés három új tagot vett fel az Egyesülésbe: a Debrecen - Nyíregyházi Egyházmegye Egyházmegyei Könyvtárát, a Sarutlan Karmelita Rend Könyvtárait és a Kárpátaljai Beregszászi Református Egyház Könyvtárát. A beregszászi református könyvtár volt az első határon túli tagkönyvtára az egyesületnek. Az erdélyi, kárpátaljai könyvtárosokkal inkább személyes, mint intézményi kapcsolata volt és van a kollégáknak. Az éves összejövetelre 2002-től kezdve minden évben érkeztek vendégek Gyulafehérvárról, Kolozsvárról, Nagyváradról.

2003-ban Sárospatakon volt az EKE közgyűlése, melyen az elnök örömmel jelentette be, hogy az EKE teljes jogú tagja lett a korábban Conseil International des Associations de Bibliothèques de Théologie elnevezésű, ma Bibliothèques Européennes de Théologie, röviden BETH, magyarul a Teológiai Könyvtárak Egyesülései Nemzetközi Tanácsa munkaközösségnek. Javaslatot tett arra, hogy a közgyűlések menete a továbbiakban a következő legyen: a mindenkori közgyűlésen a tagok kapják kézbe az előző évi közgyűlés jegyzőkönyvét és az éves pénzügyi beszámolót, ahogy ezt a titkár (egyben kamarás) már ezen a közgyűlésen is megtette. Felvetette azt is, hogy a közgyűléseken teremtsenek lehetőséget arra, hogy azok a tagkönyvtárak, amelyeknél az előző évben valamilyen fontos szakmai esemény történt, beszámolhassanak erről a közgyűlés előtt. A titkár (egyben kamarás) ismertette az Egyesülés jogi ügyeiben és pénzügyeiben történt változásokat, beszámolt az Egyesülés gazdasági tevékenységéről, az Egyesülés honlapjáról és a levelezőlista működéséről.

A közgyűlés megválasztott egy felügyelő-bizottságot is, amely ellenőrzi az Egyesülés munkáját, alapszabály szerinti működését, gazdasági tevékenységét. A felügyelő bizottság tagjai Köntös László, Mányoki János, Violáné Bakonyi Ibolya lettek.

Az egyesület 10. születésnapját 2004-ben Kalocsán és Kecskenémén tartották, ez a közgyűlés tisztújító közgyűlés is volt. Az egyesület új elnökséget, elnököt és kamarást választott. Az új elnök Ásványi Ilona, az új kamarás, Sullayné Szigetvári Ildikó lett. Az Egyesülés újonnan választott elnöke első felszólalásában egy olyan programot hirdetett meg, mely a következő három évben meghatározta az egyesület működését. Ennek elemei a következők voltak: 1. A 2002-ben „A magyarországi egyházi könyvtárak helyzete, célja és jövőképe” címmel az akkori elnök, Gáborjáni Szabó Botond által megfogalma-

zott dokumentumot és az azóta eltelt időszakot figyelembe véve reális és valós mérleg készítése az egyházi könyvtárak helyzetéről, tevékenységéről és feladatairól. 2. A tagság aktívabb részvétele az egyesület munkájában, mely az elnökség hatékonyabb munkájával és a közgyűlés szerepének növelésével valósulhat meg. 3. Különböző szakmai munkacsoportok létrejöttével, az egyesületen belüli „homogén csoportok” (iskolai egyházi könyvtárak, egyházmegyei könyvtárak, gyülekezeti könyvtárak szorosabb együttműködésével, önkéntes, közhasznú tevékenykedő felelősök (pályázatokat, (szak) sajtót, hasznos webhelyeket, megjelenő CD-ket, szakkönyvkiadást, aktuális és hasznos jogszabályokat, a hazai könyvtári trendeket, stratégiákat figyelők) segítségével a szakmai munka élénkítése az egyházi könyvtárakban. 4. Erőteljesebb részvétel és jelenlét a hazai könyvtárügyben személyes és intézményi szinten (szaksajtó olvasása, ismerete, feliratkozás a KATALIST-re, az adott közeli közkönyvtárakkal jó szakmai kapcsolat kialakítása), valamint egyesületi szinten (kapcsolat építése, ill. a meglévő kapcsolatok élénkítése a társ szakmai szervezetekkel, intézményekkel: MKE, IKSZ, KI.) 5. Készséges és intenzív részvétel különböző országos programokban: MOKKA, MOKKA-R, digitalizálás, műtárgyvédelem, szervezett továbbképzés. 6. Érdeképviselet folytatása és erősítése az állami szervekkel, az állami és egyházi fenntartókkal. 7. Intenzívebb kapcsolat a külföldi szervezetekkel (AKThB, BETH), új kapcsolat keresése (ATLA). 8. A PR erősítése az egyesület honlapjának széles körű megismertetésével, folyamatos frissítésével, az angol változat elkészítésével, a Névtár átdolgozásával, a levelezőlista élénkítésével, egyesületi kiadvány (EKE Hírlevél) megjelentetésével, a szaksajtóban történő publikálással.

A 2004. évi közgyűlésen az egyesület egy új taggal, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtárával bővült. A különböző változások miatt ismét szükségessé vált az alapszabály módosítása.

Az elnök néhány hét múlva rendkívül tevékeny kollégát kért fel a titkári feladatok elvégzésére, Török Beátát a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola könyvtárának vezetőjét, aki 2004 és 2007 között nagymértékben hozzájárult az egyesület eredményes működéséhez.

2005-ben Csurgón találkoztak az egyesület tagjai. A közgyűlés három új tag felvételéről döntött. A Kiskunhalasi Református Egyházközség Thúry József Könyvtára, a Kunszentmártoni Református Kollégium Könyvtára, az Erdélyi Református Egyházkerület Protestáns Belmissziói Intézetének Könyvtára lett tagja az egyesületnek. Mivel az előző évben meghirdetett programnak és munkatervnek

megfelelően az egyesület vezetése körlevelek, hírlevél, levelezőlista, honlap stb. segítségével év közben folyamatosan tájékoztatta a tagságot az egyesület ügyeiről, az elnöki – titkári - kamarási beszámoló az elmúlt évekhez képest összefoglaló, felidéző jelleget kapott. Az elnök a közgyűlés előtt beszélt a munkacsoportok tevékenységéről, beszámolt az elnökségi ülésekről, tájékoztatta a tagságot a különböző szakmai megbeszélésekről (NKÖM, Neumann-Ház, Pytheas Kiadó, Arcanum), szólt a házi konferenciákról, szakmai napokról, rendezvényekről és azokról a szakmai fórumokról, melyen az egyesület képviselői részt vettek. Elemzően ismertette azokat a szakmai anyagokat (Kulturális Stratégia, Magyar könyvtárügy marketingstratégiája 2005-2007, reprográfiai törvény tervezete, Országos Digitalizálási Terv, A magyar könyvtárosság etikai kódexe), melyek tervezetét az egyesület mint szakmai szervezet véleményezte az adott évben. Felhívta a figyelmet arra, hogy ez a gesztus azt jelenti: az egyesületet elfogadják, véleményét fontosnak tartják a különböző szakmai és szakmapolitikai döntéshozók. Beszámolt arról is, hogy az egyesület külföldi (európai) kapcsolatai működnek és egyre jobban megerősödnek. Új, tengeren túli kapcsolatot (ATLA) azonban anyagi lehetőségei miatt nem tud kiépíteni a szervezet. Az egyesület titkára a pályázatokat ismertette, és örömmel tájékoztatta a tagságot arról, hogy több cikk jelent meg a szaksajtóban az egyesületről, az egyházi könyvtárakról, hogy bővült az egyesület honlapjának tartalma és elkészült az angol változat is, útjára indult az EKE Hírlevél, melyben közhasznú információk és beszámolók jelennek meg olyan az egyesület vagy mások által szervezett szakmai programokról, melyek egyházi könyvtárosok számára érdekesek lehetnek. A kamarás az egyesület gazdasági ügyeiről számolt be.

2006-ban Szegeden rendezték meg a találkozót. Mivel az egyházi közgyűjteményi támogatás 2006-ban jelentősen csökkent a korábbi évekhez képest, a közgyűlést megelőző időszak finanszírozási küzdelmekkel telt. Az elnöki összefoglaló jelentős részét az tette ki, hogy az elnök beszámolt arról a tiltakozásról, melyet az egyesület a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületével (MELTE) együtt fogalmazott meg és juttatott el különböző állami-politikai döntéshozóhoz. Beszélt az állami és egyházi fenntartókkal folytatott tárgyalásokról is. Szólt azokról a nehézségekről is, melyek az állami támogatás csökkenése miatt szinte azonnal érzékelhetők voltak: a szakképzett személyi állomány leépítése, a szolgáltatások körének és szintjének, a hozzáférés idejének csökkentése, az állomány-gyarapodás leállítás, az évek óta folyó feltáró-feldolgozó, digitalizáló munka leállítása.

Ebben az évben két különösen is sikeres pályázaton indulhattak sikerrel az egyházi könyvtárak. Az egyik pályázaton 6 könyvtár kapott anyagi segítséget szoftver-váltáshoz, a másikon minden egyházi könyvtár kapott kisebb-nagyobb támogatást állományvédelmi eszközök beszerzésére. 2005-ben olyan szakmai programokat is szervezett az egyesület, melyeken nem egyházi könyvtáros kollégák is jelentős számban és szívesen vettek részt.

A 2004 őszétől sorra megalakult munkacsoportok tevékenyen dolgoztak.

Az egyesület 2006-ban is részt vett különböző országos programokban (MOKKA-R projekt, szakmai kerekasztal, a nemzeti kulturális vagyon digitalizálásának előkészítése), a fontos könyvtáros szervezetek mellett aláírója volt „A magyar könyvtárosság etikai kódexe” című dokumentumnak. Ebben az évben indult el kísérleti jelleggel az egyházi könyvtárak szakfelügyelete, melyet könyvtáros szakértői minősítéssel és a szakfelügyeleti vizsgálatok elvégzésére jogosító képesítéssel bíró egyházi könyvtáros munkatársak végeznek a minisztérium megbízásából.

A közgyűlés döntött egy új tag felvételéről: a budapesti Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet Könyvtárával bővült a taglétszám.

2007-ben a szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár volt a házigazda. A három évre szóló megbízatások leteltével ismét tisztújító közgyűlésre gyűltek össze a tagkönyvtárak képviselői. Az egyesület vezetői (elnök, titkár, kamarás) beszámoltak az elmúlt három év eredményeiről, majd a közgyűlés megválasztotta az új elnökséget és az elnökség tagjai közül az új elnököt és a kamarást. Az új elnök Mányoki János, a kamarás Muszka Ibolya lett.

2008 januárjában Mányoki János lemondott elnöki tisztségéről, ezért februárban egy rendkívüli közgyűlésen tisztújításra került sor. A közgyűlés a 2007-ben megválasztott elnökséget megerősítette tisztségében és tagjai közül elnökké választotta Gáborjáni Szabó Botondot.

2008-ban Eger vállalta a közgyűlés megszervezését. Gáborjáni Szabó Botond elnöki beszámolójában a 2008 februárjában történt elnökváltás körülményeiről, szervezeti és személyi változásokról (új titkár Orosz Anna, új kamarás Berecz Ágnes), az egyesület külföldi szakmai kapcsolatairól szólt, és a Biblia Éve alkalmából szervezett Biblia Kiállítás kapcsán az egyházi könyvtárak jelentős szerepéről, a szellemi értékek megőrzésében. Orosz Anna titkári beszámolójában különböző, az egyesületet érintő gyakorlati kérdéseket érintett. Új

tagja lett az egyesületnek a bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium Könyvtára.

2009-ben az erdélyi kollégák vállalták az éves találkozó megszervezését. Az alapításának 1000. évfordulóját ünneplő Gyulafehérvár hívta meg, mint házigazda a magyarországi egyházi szakmai szervezeteket. A határon túli kollégák ötlete volt, hogy az Egyházi Könyvtárak Egyesülete, a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) és az Egyházi Múzeumok Egyesülete (EME) együtt rendezze éves találkozóját. A három egyesület külön-külön tartotta éves közgyűlését, de közösen a szakmai konferenciát.

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülete közgyűlése emlékezéssel kezdődött – Bánhegyi Miksára, az egyesülés elnökére, aki 2009. júniusában hunyt el. Gáborjáni Szabó Botond elnök búcsúztatójában, mely az EKE Hírlevél 2009. 3. számában olvasható így emlékezett meg róla: „... ez az Egyesülés több okból létezik, de elsősorban azért, mert valaki létrehozta. Reménységem szerint még sok könyvtáros nemzedék fogja hozzátenni szívét, lelkét, energiáit, egyéniségét, hogy helyes választ adhasson sorsunk és szakmánk kérdéseire. Van és remélhetőleg mindig lesz is tagtársunk, aki élete értelmét találja meg az egyesülés ügyeinek intézésében. De tudnunk kell, hogy mindig az első lépés a legnehezebb, a jó irányba tett első lépés, amit ő tett meg. Az EKE tehát azért ilyen, mert Bánhegyi Miksa az ökumenikus szerveződés mellett döntött.”

Az elnök éves beszámolójában a finanszírozással kapcsolatos küzdelmekről, a Biblia éve rendezvényeiről, különösen is az egyházi gyűjtemények anyagából rendezett, az EKE, a Bibliatanács és az OSZK szervezte Biblia kiállításról és a BETH munkájáról beszélt.

Az közgyűlés támogatta és megszavazta egy egyházi közös katalógus létrehozását, szó volt egy egyházi-vallási bibliográfia elkészítéséről és a gyűjtőkori együttműködésről is.

A szavazati joggal bíró közösség négy határon túli könyvtárat vett fel az egyesület tagjai közé, ezek a Nagyváradai Római Katolikus Püspökség Könyvtára és Levéltára, a Gyulafehérvári Hittudományi Főiskola Könyvtára, a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia Kar Könyvtára és a Szatmári Római Katolikus Püspökség Könyvtára.

V. Az egyesület tevékenysége

1. Érdekképviselés

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének legfontosabb feladata és célja az volt, hogy az egyházi könyvtárak érdekeit képviselje az állami szervezetek és a „világi” könyvtári szakmai szervezetek felé. Létrejöttétől kezdve jó kapcsolatra törekedett a kulturális minisztériummal¹ és az egyházi ügyekért felelős állami intézményekkel.

Az egyesület 1998 óta kereste az együttműködést a politikai és szakmai döntéshozókkal.

A legtöbb eszmecsere, vita és harc az állami közgyűjteményi támogatással kapcsolatban zajlott.

Az egyházi könyvtárak alapfinanszírozása két forrásból történt: az egyik az egyházi fenntartóinktól kapott, a másik az állami támogatás.

Az egyházi fenntartók erejükhöz mérten támogatják intézményeiket, azonban az egyházi könyvtárak – még a múzeumokkal és levéltárakkal együtt is - csak kis részét jelentik azoknak a szervezeteknek, intézményeknek, melyeket az egyházaknak, mint fenntartóknak kell eltartaniuk. A nemzeti kulturális vagyon jelentős részét őrző és szolgáltató intézményekként a könyvtárak, levéltárak és múzeumok fenntartása nemcsak fenntartói, hanem állami feladat is. A könyvraktári állapotból életre kelteni, a kor követelményeinek megfelelő, folyamatosan korszerűsödő technikával szolgáltató egy egyházi gyűjteményt különösen is nagy feladatot jelent.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy az Egyház elsődleges feladata az evangelizáció, majd a szociális tevékenység és csak ezután következik a kultúra, ahová az egyházi iskolák, sajtó, könyvkiadás, média stb. között az egyházi könyvtárak ügye is tartozik. Érthető tehát, hogy 1989 után az újra szabadon működhető egyházaknak nem a kulturális életben való részvétel volt az első gondja, ahogy a rendszerváltoztató magyar nemzetnek, államnak sem. Ugyanakkor a

---

¹ Elnevezése 1989 és 1998 között Művelődési és Közoktatási Minisztérium, mely az oktatási és kulturális ügyeket intézi. 1998 - 2006 nyaráig két minisztérium működik, az Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) az oktatásügyért, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) a kulturális ügyekért felel. 2006 nyarától Oktatási és Kulturális Minisztérium néven egy intézmény felelős az oktatási és a kulturális ügyekért.

rendszerátalakítás után az egyházaknak több „világi területen” is fenntartóként, munkáltatóként kellett fellépniük és működniük, hogy az „új világban” megtalálják a helyüket: hogy elfogadják őket és elfogadjassák magukat, hogy hozzájussanak anyagi és egyéb támogatásokhoz. Mindezt az adott gazdasági, jogi, társadalmi stb. viszonyok között kellett tenniük, ami újabb kihívásokat jelentett. Nem csoda, hogy évekre telt, míg ezt az új szerepet megtanulták.

A rendszerátalakítást követő években az egyházi könyvtárak megtapasztalhattak bizonyos egymásra mutogatást is az egyházi és az állami fenntartók részéről; mindkét fél úgy érezte, hogy a másiknak nagyobb az anyagi kötelezettsége az egyházi könyvtárakkal szemben.

Az állam, mint „fenntartó” részéről fontos lépés volt az ún. vatikáni szerződés² megkötése. Ebben és az egyes egyházakkal kötött megállapodásokban a Magyar Köztársaság vállalta, hogy részt vesz az egyházi gyűjteményekben őrzött értékek megóvásában, gyarapításában és közhasználatának biztosításában. A szerződés létrejöttékor örömdetes tény volt, hogy az állam elismerte, hogy az egyházi levéltárakban, könyvtárakban, múzeumokban és más gyűjteményekben őrzött értékek a magyar kulturális örökség egészének fontos részét képezik, vállalta, hogy együttműködik ezen örökség megőrzésében, gyarapításában és közhasználatának biztosításában, támogatta az Egyház szervezetei és intézményei tulajdonában lévő levéltárak és könyvtárak működését. Az anyagi támogatást az állami kézben lévő kulturális örökségnek nyújtott támogatáshoz hasonló mértékben, az ellátandó feladatok figyelembe vételével ígérte. A könyvtárak költségvetése tervezésekor azonban évente visszatérő bizonytalanságot jelent, hogy mindezt: „a mindenkori államháztartási lehetőségek figyelembevételével” teszi, és „az állami támogatása megállapításánál az 1997. évi támogatás összegét kell alapul venni”.

Bár az egyházi közgyűjteményi támogatás 1997 (a vatikáni megállapodás létrejötte) és 2005 között folyamatosan nőtt (1997-ben 265,5 MFt, 2005-ben 805,6 MFt) az államnak a történelmi egyhá-

---

² 1999. évi LXX. törvény a Magyar Köztársaság és az Apostoli Szentzsék között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdéstről 1997. június 20-án, Vatikánvárosban aláírt Megállapodás kihirdetéséről - „Megállapodás, amely létrejött egyfelől a Magyar Köztársaság, másfelől az Apostoli Szentzsék között a Katolikus Egyház magyarországi közszolgálati és hitéleti tevékenységének finanszírozásáról, valamint néhány vagyoni természetű kérdéstről”

zakkal kötött megállapodásaiban rögzített, az államiakhoz hasonló támogatás elve nem valósult meg, így az egyházi gyűjtemények alufinanszírozottak a közgyűjteményekhez képest. Ennek ellenére bár más és rosszabb körülmények között működtek, mint az állami fenntartású hasonló intézmények, de az egyházi könyvtárak sok területen felzárkóztak, megtalálták helyüket a magyar könyvtári hálózatban, és sajátos jellemzőikkel gazdagították azt.

A támogatás folyamatos növekedése után a Magyar Köztársaság 2006. évi költségvetéséből az egyházi közgyűjtemények részére azonban már csak 500 millió forintnyi támogatás jutott. Ez az összeg 305 millió forinttal (közel 40 %-kal) volt kevesebb, mint a 2005. évi. Mivel a folyamatosan romló gazdasági helyzet miatt már a 2005-ös támogatási összeg sem fedezte az egyházi gyűjtemények működési kiadásait, ez az intézkedés létében veszélyeztette az érintett intézményeket, és féltő volt, hogy az egyházi gyűjtemények teljes rendszerének működésképtelenné válását eredményezi. A 2006. évi erősen csökkentett költségvetési keret a működés alapvető területeit érintette; a könyvtárak kevesebb pénzt kaptak, mint a bérköltések összege; a fűtés, villany és egyéb költségek növekedtek. Az elvonás konkrét következményei: a szakképzett személyi állomány leépítése: könyvtárosok elbocsátása, takarítók elküldése, fizetések befagyasztása, 13. havi bér megszüntetése, minősített kutatói járulékok megvonása. Nyitva tartási idő rövidítése, szombati nyitva tartás megszüntetése, az olvasóterem bezárása a téli, fűtési időszakra. A szolgáltatások körének és szintjének csökkentése. A könyvbeszerzés leállítás vagy korlátozása a sorozatok, lexikonok folytonosságának biztosítására. A feltáró-feldolgozó munka szüneteltetése. Az évek óta folyó digitalizálás leállítása.

A 2006. évi költségvetési számok ismeretében az egyesület még 2005 októberében egy tiltakozást juttatott el a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületével (MELTE) együtt az állami döntéshozókhoz és az egyházi fenntartókhoz, majd képviselőin keresztül megbeszélést tartott az egyházi ügyekért felelős címzetes államtitkárral (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma).

2006. február végén az elnök az egyesület nevében felkereste és tájékoztatta Bábel Balázs Kalocsa-Kecskeméti érseket, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Kulturális Bizottságának elnökét az egyházi könyvtárak nehézségeiről.

2006 júliusában az elnökség egy tájékoztató szakmai anyaggal megkereste a Magyar Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottságát, majd találkozott annak elnökségével. Az egyesület augusztusban fel-

vette a kapcsolatot, majd képviselői találkoztak a kormány által létrehozott, az ún. vatikáni megállapodást véleményező bizottsággal.

A tárgyalásoknak, megkereséseknek sajnos kézzel fogható eredménye nem volt, ha csak az nem, hogy az egyházi közgyűjteményi támogatás 2007-ben is 500 M Ft maradt. A 2006-2007-es évet az egyházi könyvtárak kevés kivételtől eltekintve „megszorító intézkedésekkel” egyházi fenntartóik nagyon koncentrált és „kifillérezett” anyagi segítségével vészték át.

A 2008. évi egyházi közgyűjteményi támogatással kapcsolatban az egyesület már 2007 őszén el kezdett „harcolni”, amint ismertté vált a 2008. évi költségvetés tervezete. A küzdelem „több fronton zajlott”, az egyesület, de egyes intézmények is küldtek a helyzetüket vázoló és segítséget kérő leveleket döntéshozó kormánypárti és ellenzéki politikusoknak, képviselőknek, illetékes bizottságoknak, akik támogatták is ügyüket, sajnos, sikertelenül. Ezen kívül megszólaltak a médiában és megjelentek a sajtóban, nyilvános sajtótájékoztatót, tájékoztatót tartottak és áhítatot. Támogatást kértek és kaptak különböző könyvtáros szakmai szervezetektől (MKE, IKSZ, Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma), akadémikusoktól. A tiltakozások, próbálkozások ellenére az egyházi gyűjteményeknek szánt támogatás újabb 35 %-kal csökkent, 500 M Ft-ról 325 M Ft-ra. Ezt a támogatáscsökkenést 2007-hez hasonlóan takarékoskodással, további megszorításokkal és néhány helyen az egyházi fenntartó fokozottabb segítségével vészték át a könyvtárak. Néhány kivételtől eltekintve azonban több könyvtárnak meg kellett tapasztalnia azt, hogy egyházi fenntartóik számára az egyházi könyvtárak, levéltárak, múzeumok sorsa nem igazán fontos kérdés. Bár a különböző egyházak és felekezetek felépítésbeli, szervezeti, működési különbözőségei miatt az egységes fellépés az egyházi és állami fenntartók felé nehezen valósítható meg – márpedig az állam egy ügyként, egy csoportként kezeli ezeket az intézményeket, felekezetre való tekintet nélkül –, bizonyára az egyházi gyűjtemények sem tettek meg mindent fenntartóik befolyásolására. Ha visszatekintünk az elmúlt másfél évtizedre, mégis elmondhatjuk, hogy történt némi változás, hiszen a különböző felekezetű egyházi fenntartók már leülnek egymással tárgyalni, és együtt folytatnak megbeszéléseket az állami szervezetekkel, intézményekkel különböző kérdésekről, így többek között az egyházak szerepvállalásáról a kultúra terjesztésében és annak támogatásáról.

2008-ban az előző évi „sikertelen” próbálkozásai után az egyesület vezetőségének többsége számára nyilvánvalóvá vált, hogy az egyházi közgyűjteményi támogatás összegének változása (növeke-

dése) érdekében idejében el kell kezdeni a harcot. Az egyesület vezetősége 2008-ban többször is találkozott az Oktatási és Kulturális Minisztérium Egyházi Kapcsolatok Titkárságának vezetőjével, és az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közgyűjteményi Főosztálya és Könyvtári Osztályának képviselőivel.

2008-ban az egész ország, minden terület gazdasági helyzete katasztrófálissá vált. Talán minden eddigi évnél nehezebben született meg a 2009. évi költségvetés-tervezet. Az Országgyűlés által megszavazott költségvetési törvényben egyházi közgyűjteményi támogatásra 2009-re végül 716 M Ft szerepelt, amely összeg több, mint a 2008. évi, de kevesebb, mint a 2005-ben kapott összeg. Ehhez az összeghez különböző tárgyalások, megbeszélések és a szakmai szervezetek (MKE, IKSZ) szolidaritás megnyilvánulásának eredményeként a miniszter további, pályázati formában kifizetett támogatást ígért. A 2009. évi költségvetés azonban a világban, Európában, ill. Magyarországon létrejött gazdasági recesszió, és a magyarországi belpolitikai helyzet (kormányváltás) miatt még az év közepén is bizonytalan volt, minden területre elmondhatóan igaz, hogy a különböző ágazatok nem tudták, hogy mennyivel gazdálkodhatnak ebben az évben.

A finanszírozással kapcsolatos küzdelmekhez tartozik, hogy az 1990-es évek második felétől részben az egyesület tevékenységének köszönhetően, valamint a nyilvánosság vállalásának következményeként az egyházi könyvtárak számára megnyíltak a különböző pályázati lehetőségek. Ezzel létrejött egy kiegészítő támogatási forma, mely az alapfinanszírozáson túl fejlődési és fejlesztési lehetőséget jelentett. Ez azért is jelentős, mert mind a mai napig vannak olyan könyvtártípusok, melyek számára alig adódik pályázati segítség.

Örvendetes fejlődés, előrelépés volt, hogy ezzel a támogatási formával egyre több egyházi könyvtár élt az elmúlt években.

Kifejezetten az egyesület tevékenységének köszönhetően az elmúlt években az egyházi könyvtárak vagy más könyvtártípusok mellett az egyházi könyvtárak is többször kaptak pályázatként bonyolódó, de nem mindig nyilvánosan kiírt megpályázható támogatást különböző célokra.

Az egyházi könyvtárak pályázati támogatást kezdetben jobbra állomány-védelmi, ezen belül restauráltatásra nyerhettek. Később egyéb témájú pályázatokon is indulhattak pl. korszerű könyvtári környezet megteremtése, telematikai fejlesztések stb., vagyis korszerű közkönyvtári szolgáltatások biztosítására, minél több társadalmi csoportot érintő közfeladatok vállalására. Ez utóbbi különösen is jellemző az EU-s pályázatokra, amelyek az intézményes és nem in-

tézményes oktatás „alá rendelik” a könyvtárakat (iskolai oktatás, felnőttképzés, élethosszig tartó tanulás).

Az egyes könyvtárakon kívül az egyesület is nyerhetett támogatást a minisztériumtól (NKÖM-OKM), a NKA-tól és az NCA-tól szakmai programok, továbbképzések szervezésére, működési kiadásokra. Ezek a támogatások folyamatosan segítettek abban, hogy a szervezet elvégezze vállalt feladatait: segítse a magyarországi egyházi-felekezeti könyvtárosok munkáját, intézményeik működését.

2. Kapcsolat más könyvtári és egyéb szakmai szervezetekkel, intézményekkel, részvétel különböző szakmai fórumok, kuratóriumok, csoportok munkájában

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése kezdettől fogva kapcsolatra törekedett a különböző könyvtári és egyéb szakmai szervezetekkel, intézményekkel így a Magyar Könyvtárosok Egyesületével (MKE), az Informatikai és Könyvtári Szövetséggel (IKSZ), a Publika Magyar Könyvtári Körrel, Könyvtárostanárok Egyesületével, a Könyvtári Intézettel, a nagy országos könyvtárakkal (OSZK, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár).

A különböző szakmai szervezetek rendszeresen részt vettek egymás rendezvényein, szakmai kerekasztalokon³ vitatták meg az aktuális problémákat, feladatokat.

A jól működő szakmai kerekasztalon túl az egyesület 2008-ban együttműködési megállapodást írt alá Bakos Klára (MKE) megkeresésére az „együttlib”-programban való részvételre. Az „együttlib” = „E-Lib” valamennyi könyvtári szakmai civil szervezet közös virtuális információs bázisaként, érdekegyeztető fórumaként, kerekasztalaként működő elektronikus felület, amely nyitott, bármilyen új szerveződéssel könyvtári szervezet számára.

A nem egyházi szervezetek mellett az egyházi-szakmai szervezetekkel való együttműködés nemcsak kívánatos, de fontos és szükséges, mert az egyházi intézményekben a múzeum – könyvtár - levéltár gyakran a mai napig szoros gazdasági – vezetési – működési - szakmai közösségben létezik. Továbbá a minisztérium szervezeti felépítésében Közgűjteményi Főosztály és ezen belül könyvtári, le-

---

³ A kerekasztal tagjai: IKSZ; MKE; Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma; Főiskolai Könyvtárigazgatók Egyesülete; Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége; Könyvtárostanárok Egyesülete; EKE).

véltári stb. osztály szerepel, és az állami támogatás elnevezése is egyházi közgyűjteményi támogatás.

Az egyesület 2005-től kereste tudatosabban a kapcsolatot a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületével (MELTE). 2005 őszén közösen fogalmazták meg tiltakozásukat a 2006. évi egyházi közgyűjteményi támogatás csökkentésével kapcsolatban.

2006 novemberében alakult meg a már régóta tervezett Egyházi Múzeumok Egyesülete (EME), melynek létrejöttét a már meglévő két egyesület örömmel várta, és gyakorlati tanácsokkal is segítette.

A különböző egyházi intézmények az egyesületi munka során megtapasztalták, hogy fellépésük egyenként messze nem lehet olyan sikeres, mint amikor felekezetre való tekintet nélkül, együtt és egységesen próbálják érdekeiket érvényesíteni.

Bár az EKE már korábban tervezte és szorgalmazta, a három szakmai szervezet elnökei 2008-ban találkoztak először. Az összefogást a 2009. évre várható gazdasági helyzet ösztönözte.

A három egyházi-szakmai egyesület 2009-ben együtt rendezte meg éves találkozóját Gyulafehérváron. Bár a nagy távolság és a gazdasági helyzet miatt a rendezvényen nem a szokásos, viszonylag nagy számban vettek részt az egyházi könyvtárosok, levéltárosok, muzeológusok, de a szervezők reményei szerint a közös rendezvény elősegítette a jövőbeli együttműködést.

A szakmai szervezetekkel való jó kapcsolaton és együttműködésen túl az Egyházi Könyvtárak Egyesülése képviselői - közvetlenül vagy közvetve - részt vesznek különböző kuratóriumok, testületek, bizottságok munkájában. Az egyesület mindenkor támogatja a nagyságát, taglétszámát, szakmai és érdekérvényesítő erejét tekintve két vezető egyesületet (MKE, IKSZ).

3. Bekapcsolódás országos programokba

Az Egyesülésen keresztül az egyházi könyvtárak a legkülönbözőbb országos programokba, kezdeményezésekbe, felmérésekbe kapcsolódtak be az elmúlt években.

1998. és 2009. között: részt vettek a Frankfurti Könyvvásár előkészítésében, a nyilvános és nem nyilvános könyvtárak működésére és a könyvtáros életpálya-modellre vonatkozó koncepció kidolgozásában, a nemzeti kulturális vagyoni digitalizálásával kapcsolatos felmérésben, az Országos Digitalizálási Terv elkészítésében, a MOKKA és még inkább a MOKKA-R feltöltésében. Segítettek különböző pályázati és egyéb támogatások elnyerésében és elosztásában. Külön-

böző szakmai anyagok (A magyar könyvtárügy marketingstratégiája 2005-2007, Kulturális stratégia, Portál program - Könyvtári stratégiai fejlesztési célok 2007-2013) és jogszabálytervezetek véleményezésével az egész magyar könyvtárügyet szolgálták. „A magyar könyvtárosság etikai kódexe” című dokumentum előkészítésével és aláírásával segítettek a könyvtári terület hatékonyabb működését. Az egyesület szorgalmazta az egyházi könyvtárosok bekapcsolódását a kulturális szakemberek szervezett továbbképzésébe. Ösztönözte az egyházi könyvtárosokat és könyvtárakat a különböző évenként megrendezett országos könyvtári rendezvényeken való részvételre (Networkshop, Internet Fiesta, Könyvtárak az összefogásért, Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál). Az egyházi könyvtárak egyesületbe szervezettsége elősegítette a 2006-ban elindult szakfelügyeleti vizsgálatok megszerzését és lefolytatását.

4. 20-21. századi korszerű (egyházi) könyvtár megteremtése: szakmai koncepció, humánerőforrás, információs technika

Az egyesület mindenkorai vezetése hol tudatosan felmérve a magyar könyvtárügy alakulását és az egyházi könyvtárak helyzetét és szerepét helyet és szót kért e könyvtárcsoport számára, hol a megmaradás kényszeréből ugyan, de „belesodródott” az országos könyvtáros szakmai programokba.

Az Egyesülés felelős vezetősége szakmai napok, konferenciák, továbbképzések szervezésével tudatosan szorgalmazta a tudományosság, a szakmaiság élénkítését az egyházi könyvtárakban. A szakmaiságnak legalább három fontos tényezője van: a szakmai koncepció; szakképzett, jól felkészült, innovatív könyvtárosok; korszerű információs technika.

a.) Szakmai koncepció: közgyűjteményi jelleg, közszolgálatosság, nyilvánosság.

A már emlegetett 1997-ben létrejött, 1998-ban hatályba lépett és 1999-ben törvényerőre emelkedett ún. Vatikáni megállapodás 4. cikke rendelkezik arról, hogy a Magyar Állam részt vállal a vallási kulturális örökség emlékeinek és az egyházi szervek és intézmények tulajdonában lévő műemlékek és művészi alkotások felújításában, megőrzésében, gyarapításában és közhasználatának biztosításában. Továbbá: az államiakhoz hasonló mértékben anyagilag támogatja az Egyház

szervezetei és intézményei tulajdonában lévő levéltárak és könyvtárak működését. A rendelkezés „szépséghibáiról”, hogy ti. az állami támogatás mértékének megállapításánál az ellátandó feladatok mellett a mindenkori államháztartási lehetőségeket, valamint az 1997. évi támogatás összegét veszi alapul, és hogy az állami intézményekkel csak hasonló, de nem azonos mértékű támogatást biztosít, már szoltunk. Arról azonban még nem, hogy a dokumentumnak az az előírása vagy ígérete, hogy az állam részt vállal a vallási kulturális örökség nemcsak megőrzésében, hanem közhasználatának biztosításában is, kijelölt egy irányt, megfogalmazott egy olyan feladatot, amely napjainkig és egyre jobban meghatározza az egyházi könyvtárak működését.

Ennek a koncepciónak volt a talán ki sem mondott következménye, hogy az egyházi könyvtárak fejlődésében és fejlesztésében a „minta” a települési könyvtár lett. Visszatekintve az elmúlt másfél évtizedre azt mondhatjuk, hogy ennek a szemléletnek előnye és hátránya is érezhető. Előnye, hogy települési könyvtár több van, mint más egyéb könyvtártípus, pl. szakkönyvtár, ezért a települési könyvtár működése és működtetése „begyakorlottabb” más könyvtárcsoportnál. Hátránya viszont, hogy az egyházi könyvtárak állománya inkább a szakkönyvtárra (teológiai szakkönyvtár), mint könyvtárcsoportra hasonlít, de települési könyvtárként kényeszerűen szolgáltatni. Ahhoz tehát, hogy az egyházi könyvtárak újra életre keljenek, hogy „visszaverekedjék” magukat az országos könyvtári hálózatba, az elmúlt két évtizedben közgyűjteményi jellegüket kellett bizonyítaniuk, azt, hogy közművelődési feladatokat is ellátó könyvtárak és nem múzeumok. A másik fontos, az egyházi könyvtárak működését meghatározó dokumentum a minden magyarországi könyvtárra hatályos, így az egyházi könyvtárakra is érvényes, 1997-ben megszületett „kulturális törvény”⁴ volt. Az egyházi könyvtárak számára igen nagy jelentőségű volt a Törvényben megfogalmazott nyilvánosság fogalma. A Törvény a korábbi tipizálás –közművelődési könyvtár, szakkönyvtár stb. - helyett nyilvános és nem nyilvános könyvtárról beszél, és előírja, hogy a nyilvános könyvtárakról az illetékes minisztérium jegyzéket vezessen. Az egyházi könyvtárak számára ez az új tipizálás különböző szakmai, státuszbeli előnyöket, és a finansziális alapforrásokon túli támogatások lehetőségét jelentette. Elősegítette, hogy a könyvtárak bekerülhettek az élő könyvtári rendszerbe. A hazai több

---

⁴ 1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

mint 70 egyházi – felekezeti könyvtár közül napjainkban 30 nyilvános. A „kulturális törvény” és a nyilvános könyvtárak jegyzékének vezetéséről szóló miniszteri rendelet megjelenése után a nyilvános státusz vállalása és elnyerése nagymértékben elősegítette az érintett egyházi könyvtárak új életre ébredését. A nyilvános státusz azonban együtt jár bizonyos, az egyházi könyvtáraktól idegen „közszolgáltatással” is.

b.) Humánerőforrás

Az 1990-es években az egyházi könyvtárakban bekövetkezett változásokat jelentősen elősegítette az a tény, hogy amíg korábban e könyvtárak élén általában nem könyvtáros végzettségű, idős pap, szerzetes, lelkész állt, címként viselve a könyvtárvezetői tisztséget, addig a rendszerváltás után egyre több egyházi könyvtár élére került világi, könyvtáros végzettségű vezető. Ezek a fiatal szakképzett kollégák jobban ismerték a hazai könyvtárügyet, a korszerű technikát és technológiát, a külföldi szakmai fejlődési irányokat, viszont tanulmányaik során általános szakmai és inkább települési könyvtárban használható alapképzést kaptak. Az adott könyvtár vezetését, a gyűjtemény gondozását gyakran nem „szakszerűen” vették át, nem volt olyan, az adott gyűjteményt ismerő tapasztalt könyvtáros, aki érdemben átadta volna a könyvtárat, segített volna tájékozódni a helyi körülmények között.

Az egyházi könyvtárak – levéltárak – múzeumok „gyűjtemények” néven gyakran gazdasági, munkaügyi stb. szempontból is együtt dolgoznak. Vannak olyan könyvtárak, melynek vezetője muzeológus vagy levéltáros, és ez az adott intézmény működésén is érződik, hiszen ezek más-más szakmák, más-más gondozást kívánó gyűjtemények.

Az egyházi könyvtárakban átlagosan 3-5 fő dolgozik. Mindenkinek mindent könyvtári feladatot el kell tudnia végezni, nincsenek osztályok, munkacsoportok, műhelyek. A muzeális teremkönyvtárral bíró műemlék könyvtárakban a könyvtárosok gyakran idegenvezetői feladatokat is ellátnak, de olykor ők a teremőrök és a takarítók is.

Ezekben a könyvtárakban kisebb az olvasóforgalom, nem a szokásos értelemben vett olvasók, inkább a szakkönyvtárakat használó (tudományos) kutatókra vagy a települési könyvtárakban, a helyismereti gyűjteményben olvasókra-kutatókra emlékeztető könyvtárhasználók látogatják ezeket az intézményeket, akik azonban speciális

kiszolgálást és szolgáltatásokat kívánnak. A könyvtáros is hasonló munkát végez, mint egy szakkönyvtárban vagy egy települési könyvtár helyismereti gyűjteményében dolgozó kolléga.

Végzettség-képzettség szempontjából a könyvtárosok zöme egyetemet vagy főiskolát végzett, bár nem mindig szakirányú végzettségű, esetleg a nem szakirányú diplomájuk mellett főiskolai vagy középfokú könyvtárosi képesítéssel rendelkező kollégák.

A könyvtárak zömében nincs külön „régikönyves” szakember, és ha teológiai szakkönyvtárnak tekintjük ezeket a könyvtárakat, a teológiában és a könyvtáros szakmában egyaránt járatos szakember sem. A könyvtárosok munkaidejük egy részében minden speciális szakképzettség nélkül foglalkoznak a muzeális, ill. a legkülönbözőbb nyelvű teológiai anyaggal. Ez igazában csak annyit jelent, hogy helyben használatra előkeresik és kikészítik a tudományos kutatók által kért könyveket. Továbbá lehetőség szerint restauráltatják, valamint kiállításokra előkészítik a régi dokumentumokat. Tevékenyebb kollégák digitalizáltatják gyűjteményük egyes kincseit, és elektronikus vagy hagyományos kiadványt készíttetnek róluk. Az állandó munkatársak száma nem teszi lehetővé a komolyabb szakmai munkát.

Az adott anyagi feltételek mellett tudományos munkatárs foglalkoztatása, akárcsak ilyen státusz megteremtése lehetetlen feladat. Egyes könyvtáraknak vannak „külsős” munkatársai, tudományos kutatók, szakemberek, akik bizonyos „célfeladatokat” végeznek el (pl. az ősnymtatványok bibliográfiájának elkészítése). Őket azonban – pénz hiányában - a legritkább esetben kéri fel az adott könyvtár, inkább egy-egy országos könyvtár vagy munkacsoport kezdeményezi, esetleg egyéni kutatás ösztönzi, s díjazásuk pályázati támogatásból oldható csak meg. A feldolgozó-munkában néhány helyen szakmai gyakorlatukat végző egyetemisták vesznek részt.

A muzeális állományt katalógus vagy kiadvány formájában feltáró kutató-műhely csak egy-két helyen működik. Az egyházi könyvtárakban a régi könyvekkel foglalkozók ismerik ugyan a nagy országos könyvtárakban vagy más intézményekben működő tudományos műhelyeket, de munkájukban nem vesznek részt. Az országosan híres „régikönyves” szakemberekkel kapcsolatuk inkább hivatalos munkakapcsolat, mint személyes. A kapcsolatfelvételt egy-egy kiállítás, kiadvány stb. ösztönzi.

A teljesen egyenetlen képzettségi feltételeken az egyesület az alapképzés és szakirányú, sokoldalú továbbképzések szorgalmazásával és szervezésével próbál segíteni.

c.) Információs technika

A technikai fejlődés, az információrobbanás, a felgyorsult élet, a 21. század olyan kihívást jelentett, amelyre a sajátos állománnyal rendelkező, sajátos helyzetben levő egyházi könyvtáraknak is felelniük kellett.

Más típusú könyvtárakhoz hasonlóan az egyházi könyvtáraknak is két fontos feladatot kellett és kell elvégezniük: az egyik a számítógépes katalogizálás (adatbázis-építés), a másik a digitalizálás.

A magyarországi egyházi könyvtárakban csak a rendszerváltás után jó néhány évvel merülhetett fel a könyvtári állomány számítógépes feldolgozásának lehetősége, jóllehet szükségességét már korábban is érezték a rohamos technikai fejlődés következményeként. Az egyházi könyvtárak esetében nehézséget jelentett azonban, hogy nem könnyen sikerült olyan programot találni, amely alkalmas volt a könyvtárainkban őrzött speciális állomány feldolgozására (ősnymtatvány, antikva, modern könyv, kézirat, térkép stb.).

Az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ (OKGYK) és az Egyházi Könyvtárak Egyesülése segítségével és koordinálásával találtak rá az egyházi gyűjtemények az Orbis programra, melyet később a katolikus könyvtárak zöme használt. Ezen kívül kezdetben az egyházi könyvtárakban a Corvina, a TINLIB, az Aleph és a Szirén program volt népszerű.

Az 1990-es évek közepétől minden egyházi könyvtárban elkezdődött a számítógépes feldolgozás – különböző programokkal. Legtöbb helyen az Orbis programot használták.

2000-ben jött létre az Orbis alapú, Theca elnevezésű internetes adatbázis (www.osb.hu/biblio), amely közös keresőfelületet biztosított hét egyházi könyvtár anyaga egy részének elérésére.

Talán semmilyen más területen nem változott olyan gyorsan a világ, mint az informatikában. Már az Orbis bevezetésekor érezni lehetett, hogy néhány éven belül korszerűbb rendszert kell használniuk azoknak a könyvtáraknak, akik nem akarnak lemaradni, elszigetelődni, könyvraktárként létezni.

A kor és szakma követelményeit felismerve a távolabbi cél a különböző programokat használó könyvtárak közötti kapcsolatteremtés volt, és a kapcsolódás és adatszolgáltatás lehetőségének megteremtése nemzeti és nemzetközi adatbázisokhoz. Ennek feltétele és első lépése valamilyen integrált rendszer bevezetése.

Voltak olyan könyvtárak, akik az egyesülettől függetlenül, egyedül, külön utakat járva be, fenntartóik segítségével, egy-egy agilis

rendszergazda bábáskodása mellett vásároltak és vezettek be új programot pl. a TINLIB-et használók a HUNTEKA programra, a Szirént használók Sziklára tértek át, és voltak, akik összefogva és együttműködve váltottak, pl. az Orbist használók közül többen csatlakoztak a Corvina programmal dolgozókhöz.

2004-től kezdve az egyesület az összes egyházi könyvtárat összefogva és képviselve tudatosan megpróbálta előkészíteni az egyre sürgetőbbé váló szoftverváltást. Ennek érdekében a könyvtáros szakmában legjobban elfogadott és legeredményesebb, de különböző szoftverekre nyitottan szakmai napokat, értekezleteket, bemutatókat szervezett, tárgyalásokat folytatott meghatározó szoftveres szakemberekkel, cégekkel, egy a számítástechnikai fejlettségre irányuló felmérés alapján elkészített egy szakmai anyagot és egy pályázat reális reményével eljuttatta a dokumentumot a döntéshozóknak.

A törekvésekről, próbálkozásokról és az eredményekről a következő fejezetben olvashatunk részleteket: 6. Munkacsoportok, „ad hoc” társulások, munkaközösségek – b. A szoftveres munkacsoport.

Napjainkban minden egyházi könyvtárban használnak valamilyen számítógépes programot, kb. húsz könyvtárban integrált rendszert.

Az elmúlt években fontos kérdéssé vált az egyházi könyvtárakban található dokumentumok digitalizálása is.

A digitalizálás célja állományvédelem (a kulturális értékek megőrzése, értékes anyagok rongálódásának csökkentése, az eredeti dokumentum helyett a digitalizált változat szolgáltatása a kutatóknak); ismeretterjesztés – dokumentum-szolgáltatás (a hozzáférési lehetőség növelése); duplikálás (nehezen hozzáférhető anyag sokszorosítása - pl. oktatási céllal, vagy már kevésbé hozzáférhető, akárcsak XX. századi munka biztosítása az olvasó számára); raktározás, őrzés szempontjából pedig helymegtakarítás. Az egyházi könyvtárakban az állományvédelem az elsődleges, minden más megelőző szempont, s csak másodlagos az ismeretterjesztés, bár fontos a duplikálás is.

A digitalizálás óriási munka; körültekintő tervezést és országos, sőt nemzetközi összefogást igényel. Ezen kívül költséges vállalkozás is, melybe az egyházi könyvtárak egyenként nem képesek ebbe belefogni. Ám mivel az egyházi könyvtárak őrzik a nemzeti kulturális vagyon jelentős részét, egy országos nagy digitalizációs programot nem lehet megvalósítani e könyvtárak nélkül.

2003-ban az egyházi könyvtárak az Egyházi Könyvtárak Egyesülésén keresztül adatokat szolgáltatva részt vettek a nemzeti kulturális vagyon mennyiségi számbavételére irányuló felmérésben.

2004-ben, az adódó lehetőséggel élve több egyházi könyvtár nyert támogatást a digitalizálást szorgalmazó IHM pályázaton. Ezen „felbátorodva” a következő években néhány könyvtár erre szakosodott céggel digitalizáltatta gyűjteménye érdekesebb darabjait és kiadványokat (CD, DVD, hasonmás nyomtatvány) készített belőle.

2005-ben készült el az Országos könyvtári digitalizálási terv, melynek megvalósítását 2007 és 2013 között reméli a könyvtáros szakma. A terv elkészítésben és véleményezésében is részt vett az egyesület. Az egyházi könyvtárak készek arra, hogy tevékenyen elősegítsék a terv végrehajtását, az országos könyvtári kulturális kincs digitalizálását.

2008-ban több könyvtár indult a „Reneszánsz év” keretében kiírt „Digitális képkönyvtár” pályázaton, és adatokkal gazdagította létrehozott Magyar Digitális Képkönyvtár adatbázist.

5. Tudományos konferenciák, szakmai napok, továbbképzések

Már az első „hivatalos” közgyűlésen (1996. október Ráday Könyvtár) kialakult az éves összejövetel rendje: közgyűlés (elnöki, titkári beszámolóval, aktuális kérdések megvitatásával), előadás(ok) – később szakmai konferencia, szakmai kirándulás.

1996 és 2001 között az éves találkozókra még csak egy-két előadást hallhattak a résztvevők, 2002-től a szakmai program egyre tudatosabban szervezve tematikus tudományos konferencia rangjára emelkedett, és 2005-től a konferencia mellett szintén tematikus szakmai napot is szervezett az egyesület. Ez utóbbin az egyes tagkönyvtárakban folyó munkáról számoltak be az előadók.

1996-ban a Ráday Könyvtárban Rozsondai Marianne (MTA Könyvtára) vetített képes előadását hallgathattuk a könyvkötésekről, 1997-ben Pápan Köntös László a pápai református gyűjtemény, Mezei Zsolt a református könyvtár történetéről beszélt. 1998-ban Egerben Bitskey István és Lőkös István professzorok Eger kultúrtörténetéről szóló előadásait hallhatták a résztvevők, majd Törökné Jordán Katalin (OSZK) a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközössége által kezdeményezett, az OSZK-ban folyó munkát, Tóth Elek (NKÖM) pedig az új könyvtári törvényt ismertette. 1999-ben Sopronban a könyvtári gyűjtemények állományvédelme volt a téma. Előadóink Kastaly Beatrix (OSZK), Schramkó Péter (Ars Alba Restaurátorműhely–Szentendre) restaurátorok és Hajdú Zsófia Edit (Museumsystems Kft.) voltak. 2000-ben Esztergomban az abban az évben elkészült Theca internetes adatbázist mint saját munkáját mu-

tatta be Soós Péter a Pannonhalmi Főapátság rendszergazdája és Broczky István az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ (OKGYK) munkatársa. Pannonhalmi kolléga, Izer Zoltán az Egyesület honlapjának tervéről, Homor Ferenc (Piarista Könyvtár – Budapest) a készülő levelezőlistáról beszélt. 2001-ben Debrecenben „Az egyházi könyvtárak jelentősége a magyar művelődéstörténetben” címmel Szelestei Nagy László (akkor már a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára, korábban az OSZK egyházi könyvtárakért felelős munkatársa) tartott előadást. A konferencián vendég volt Ecsedy István államtitkár úr (Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma) és Ravasz Levente (NKÖM Egyházi Ügyekért Felelős Osztályának osztályvezetője) is, akik előadásukban, hozzászólásukban Szelestei Nagy László előadásához kapcsolódva az egyházi könyvtárak jelentőségéről beszéltek, rámutattak aktuális feladataikra, és a közgyűlés résztvevőinek hozzászólásai alapján elemezték az adott egyházi könyvtárügyet elhelyezve a hazai könyvtárügyben.

Az évek során – néhány kivételtől eltekintve - kialakult az konferenciák váltakozó tematikája is. Az egyik évben állományvédelemmel (a gyűjtemények gondozása, prevenció, egyedi és általános restauráltatás, a gyűjtemények kultúrtörténeti értéke, általában a kulturális örökség védelme), a másik évben a tudományos-technikai kihívásokkal (internetes segédletek a könyvtári munkában, régi gyűjtemények, állományok számítógépes feldolgozása, a régi és sok esetben holt anyag életre keltése, digitalizálás, adatbázis-építés, korszerű könyvtári szoftverek, az egyházi könyvtárak evangelizációs szerepe a 21. században) kapcsolatos előadásokat hallgathatnak a résztvevők.

A két alaptéma az egyházi könyvtár sajátosságaiból adódott, mert ezek a gyűjtemények muzeális és modern intézmények is egyszerre. Az egyházi könyvtáraknak egyszerre feladata a nemzeti kulturális vagyontétel jelentő gyűjtemény gondozása, feltárása, digitalizálása, restauráltatása, méltó és megfelelő helyen való elhelyezése, állag- és vagyónvédelme, ugyanakkor egy folyton gyarapodó, technikailag jól felszerelt, a modern kor követelményeinek megfelelő szakkönyvtár építése.

2002-ben Pannonhalmán a 21. század kihívásaira figyelve a technikai fejlődés, az információrobbanás, az adatbázisépítés, és egyéb olyan téma került szóba, amelyre a sajátos állománnyal rendelkező, sajátos helyzetben levő egyházi könyvtáraknak is felelniük kell. A „Régi és új - Az egyházi könyvtárak szerepe és feladata az információs társadalomban” című konferencia programjában a következő előadók és előadások szerepeltek: Koltay Tibor (PPKE Jog és

Államtudományi Kar Könyvtára): A papír-könyvtártól az internet-könyvtárig - A könyvtári feldolgozó- és tájékoztató-munka internet forrásai az egyházi könyvtárakban; Kokas Károly (SZTE Könyvtártudományi Tanszék): Hogyan digitalizáljunk? A digitalizálás lehetőségei és eredményei; Kelemen Eörs (Pytheas Kft.): A DigiBook könyvdigitalizáló rendszer; Keveházi Katalin (SZTE Könyvtártudományi Tanszék): Régi könyvek (gyűjtemények) számítógépes feldolgozása (hol? milyen programmal? eredmények?); Broczky István (OKGYK) - Berecz Ágnes (Ráday Könyvtár) - Török Beáta – (Szegedi Hittudományi Főiskola Könyvtára): Szoftverfejlesztés az egyházi könyvtárakban; Bánhegyi Miksa – (Főapátsági Könyvtár – Pannonhalma): Az egyházi könyvtárak evangelizációs szerepe a XXI. században.

2003-ban Sárospatakon a kulturális értékekről hallhattunk előadásokat a „Kulturális örökség védelme” címmel meghirdetett tanácskozáson. Előadók és előadások voltak: Kenyéri Katalin (NKÖM): A kulturális örökség védelme a jogszabályok tükrében; Wojtilláné Salgó Ágnes (OSZK): Védés – nemzeti örökség; Varga Kálmán (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal): A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal munkájáról.

2004-ben Kalocsa és Kecskemét együtt szervezte az „Egyházi könyvtárak a változó hazai könyvtárügyben (Stratégia, cél, jövőkép, menedzsment)” című konferenciát. Bánhegyi B. Miksa (Főapátsági Könyvtár - Pannonhalma): 10 éves az Egyházi Könyvtárak Egyesülése; Skaliczki Judit (NKÖM): Európai könyvtárügy – hazai feladatok és megoldások; Dippold Péter (Könyvtári Intézet): A magyar kulturális közvagyon digitalizálási prioritásainak feltérképezése - Egy felmérés tanulságai; Szelestei Nagy László (Pázmány Péter Katolikus Egyetem): Új lehetőségek a határon túli egyházi könyvtárakkal való kapcsolatban az uniós csatlakozás után; Monok István (OSZK): Az 1850 előtt nyomtatott könyvek és kéziratok központi nyilvántartása és közös feldolgozása; Kenyéri Katalin (NKÖM): A könyvtárakban őrzött muzeális anyag új szabályozása; Hegedüs András: Digitalizálási projekt – beszámoló; Homor Ferenc: A SZIKLA-21 könyvtári program bemutatása címmel tartott előadást.

A 2005-ben Csurgón szervezett konferencia címe „A tudás gyökere keserű, gyümölcse pedig gyönyörűséges (Apáczai Csere János) (Iskolai és egyházi felsőoktatási könyvtárak régen és ma)” volt. Előadók és előadások voltak: Jelenits István (piarista tanár): Tanítórendek és iskoláik könyvtárai Magyarországon; Korzenszky Richárd (bencés tanár): Az egyházi könyvtárak helyzete a rendszerváltás után; Balogh Mihály (OPKM): Az egyházi és felekezeti iskolai

könyvtárak története és sorsa különös tekintettel a XX. századra; Nagy Attila (OSZK): A református kollégiumok és gyűjtemények művelődéstörténeti jelentősége mai szemmel.

A 2006-os szegedi konferencia címe: „A jövő korszerű könyvtárai: modernizálás műemléki környezetben, könyvtárépítés, könyvtártechnológia”. Mader Béla (SZTE): Tapasztalatok könyvtárépítés után - A könyvtárépítésről, az új Egyetemi Könyvtár kapcsán; Bakonyi Géza (SZTE): Könyvtáros képzés a bolognai folyamatban - A könyvtáros képzés múltja, jelen és jövője; Drótos László (SZTE): E-könyvtári újdonságok - Új fejlemények a digitális könyvtárak területén; Fehér Miklós (OSZK): Korszerű működés – integráció - Szándékok és tévhitek címmel tartottak előadást.

2007-ben Szombathelyen a tisztújító közgyűlést a „Műhelymunka egyházi könyvtárakban. Különleges gyűjteményeink megismertetésének lehetőségei a szakmai és a nagyközönséggel - Feltárás - népszerűsítés - kiadványok - előadások” című konferencia követte. Előadók és előadások voltak: Rétfalvy Gábor (Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely): A Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár ősnymtatványainak katalógusa; Velencei Katalin (OSZK): A Székesfehérvári Püspöki Könyvtár ősnymtatványai; Köblös József (Pápai Református Gyűjtemények): Iskolatörténeti kutatások a pápai református gyűjteményekben – program bemutatása; Berecz Ágnes – Borvölgyi Györgyi - Csenki Éva (Ráday Könyvtár): A Ráday örökség gondozása; Mányoki János (Evangélikus Országos Könyvtár):

A könyvtár mint szerkesztőség – a Credo című folyóirat; Hubert Gabriella (Evangélikus Országos Könyvtár): A Podmaniczky – Degenfeld Könyvtár feltárása, gondozása, őrzése.

2008-ban Egerben „A könyvtár és kiállítás - A könyvtár, mint kiállítási helyszín, kiállítást befogadó és lebonyolító intézmény”; és „2008 a Biblia Éve” volt a konferencia témája. Előadók és előadások voltak: Löffler Erzsébet (Eger): Eger, az ezer éves püspöki székhely; Sirató Ildikó (OSZK) Mennyibe kerül egy kiállítás? ; Petercsák Tivadar (Dobó István Vármúzeum, Eger): A Dobó István Múzeum működése, tevékenysége; Gáborjáni Szabó Botond (Debrecen): Biblia Sacra Hungarica című kiállításról.

2009-ben az Egyházi Könyvtárak Egyesülete, a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete és az Egyházi Múzeumok Egyesülete közös konferenciáján, Gyulafehérváron könyvtári előadások voltak: Marton József (Gyulafehérvári Hittudományi Főiskola): Morzsák az 1000 éves erdélyi egyházmegye történetéből; Ileana Dârjă (Batthyanaeum): A Batthyanaeum Könyvtár – egy európai

könyvgyűjtemény; Doina Hendre Bíró: (Batthyanaeum): A Batthyanaeum szerepe az 1912-es gyulafehérvári tudományos napok megszervezésében. Történeti és művészeti megfontolások; Kurta József (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtára): Erdélyi református könyvtárak egykor és ma; Bíró Gyöngyi (OSZK): A Kolozsvári Unitárius Főiskola Régi Könyvtárának története; Schmidt Dániel (Szatmári Római Katolikus Püspökség Könyvtára): A modern Bibliotheca Laurenziana Szatmár-németiben. Múzeumi előadások: Mihály Ferenc (farestaurátor – Szováta): Fából készült műalkotások az erdélyi templomokban; H. Kolba Judit (Budapest – művészettörténész) – T. Németh Annamária (Budapest – művészettörténész): A Gyulafehérvári Főegyházmegye műkincs állományának felmérése, leltározása; Tamásné Horváth Iringó (BBTE Református Fakultás): Az Erdélyi Református Egyházkerület klenódiáinak és textíliáinak leltározása. Levéltári előadások: Szögi László (Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Budapest): A Gyulafehérvári Érsekség és az Erdélyi Katolikus Státus Levéltárának forrásértéke Erdély története szempontjából; Bernád Rita (Gyulafehérvári Érseki Levéltár): A Gyulafehérvári Főegyházmegye gyűjtőlevéltárainak helyzete; Emödi András (Nagyvárad Római Katolikus Püspökség Könyvtára és Levéltára): A váradi és szatmári római katolikus püspökségek régi könyv-állományainak összegyűjtése, rendezése, feldolgozása (1998–2008); Sipos Gábor (Erdélyi Református Egyházkerület Levéltára): Református levéltárügy Erdélyben, kitekintés a könyvtáros és levéltáros képzésre; Thomas Şindilariu (Brassói Fekete Templom Levéltára): A brassói Fekete Templom levéltárának 50 éve (1958–2008); Molnár B. Lehel (Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltára): Levéltári gyűjtőmunka az Erdélyi Unitárius Egyházban.

A korábbi években az éves közgyűlésekhez kapcsolódóan, 2005-től pedig már külön szakmai délelőtti előadások, beszámolók hangzottak az egyes könyvtárakban folyó kutató- és műhelymunkáról, valamint az egyházi könyvtárakat érintő kérdésekről.

2005-ben az egyesületi munkacsoportok vezetői számoltak be a szakmai csoportok tevékenységéről, a résztvevők megismerkedhettek egy CD-kiadvánnyal és hallhattak egy szoftveres felmérésről és az állományvédelemről.

2006-ban a konferenciához kapcsolódó szakmai napon a vallási és kulturális turizmus és ismeretterjesztés kapott kiemelt szerepet. Kiss Tamás (Egyházmegyei Könyvtár és Kincstár – Győr): Vallási és kulturális turizmus, ismeretterjesztés - XXI. századi „kihívások” egy egyházmegyei könyvtár és múzeum számára című előadását

Fischerné Grócz Zita (Főszékesegyházi Könyvtár – Kalocsa): Vallási és kulturális turizmus, egy muzeális gyűjtemény bemutatásának lehetőségei a nagyközönség számára – eredmények és tervek a kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban című bemutató-előadása követte. Utánuk kisebb beszámolók, tájékoztatók következtek. Berecz Ágnes (Ráday Könyvtár) és Keveházi Katalin (Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár) a MOKKA-R egyesület munkájáról, Baranya Péter (Veszprémi Hittudományi Főiskola Könyvtára) az integrált könyvtári rendszer bevezetését segítő szoftverváltási pályázat eredményeiről, Ásványi Ilona (Főapátsági Könyvtár) az egyházi könyvtárak szakfelügyeletéről tájékoztatta a résztvevőket. A szakmai nap végén azoknak a határon túli könyvtáraknak a képviselői mutatkoztak be, akik nem tagjai az egyesületnek, de vendégként részt vettek a szakmai összefogásban.

2007-ben a szakmai délelőtti címe „Kultúra – kultusz - hagyomány – őrzés” volt. Előadók és előadások: Gáborjáni Szabó Botond (Debrecen Református Nagykönyvtár): Kulturális élet - református szellemiség Debrecenben; Dobri Mária (Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár): A Szent Márton kultusz és hagyomány Szombathelyen; Mezei Zsolt (Pápa Református Nagykönyvtár): Az 1848-as kultusz és hagyomány Pápan; Fogarasi Zsuzsanna (Kecskemét – Ráday Múzeum): Ravasz László emlékezete; Löffler Erzsébet (Eger Főegyházmegyei Könyvtár): Pyrker érsek és az egri vár kultusza; Oláh Róbert (Debrecen Református Nagykönyvtár): Debreceni Református Könyvtár RMK gyűjteményének számítógépes nyilvántartása.

2008-ban a konferencia és a szakmai délelőtti nem különült el egymástól, ill. az egyetlen szakmai program két, de egymással összefüggő címet kapott. „A könyvtár és kiállítás” (a könyvtár, mint kiállítási helyszín, kiállítást befogadó és lebonyolító intézmény) részben elméletibb, az aktuális 2008 a Biblia Éve részben gyakorlatibb előadásokat hallhattunk.

2009-ben, az egyházi levéltárosokkal és muzeológusokkal közös, így időben hosszú konferencián túl nem volt külön szakmai délelőtti. Az egymással rokon, de mégis három különböző szakmával kapcsolatos előadások egymás után voltak, így ki-ki meghallgatta az őt érdeklő előadásokat a másik tudományterületről is.

Az utóbbi években az egyesület év közben is rendezett házi konferenciákat, szakmai napokat, továbbképzéseket.

2005-ben szoftverbemutatót, melyen a Corvina, a HunTéka és a Szikla program „mutatkozott be”. Ez a rendezvény ösztönzés kívánt lenni arra, hogy az egyházi könyvtárak elgondolkodjanak a

szoftverváltás szükségességéről, hogy a kor követelményeinek megfelelően integrált rendszert vezessenek be. Ebben az évben egy szakmai napot is szervezett az egyesület, melyen a MOKKA-val és a MOKKA-R egyesülettel ismerkedhettek meg a résztvevők, és egy konferenciát is tartott az „Állományvédelem a rendőr, a biztonságtechnikai szakember, a jogszabályalkotók, a restaurátor és a könyvtáros szemszögéből” címmel. Cserneczki Zsolt (BRFK) a rendőr, László Árpád (B-Consulting Vagyonvédelmi Kft.) a biztonságtechnikai szakember, Nagy Zoltán (Promatt Kft.) a tűzvédelmi szakértő, Schramkó Péter (Ars Alba Restaurátor Műhely) a restaurátor, Kenyéri Katalin (NKÖM): jogszabályalkotó szemszögéből beszélt az állományvédelemről. Fischerné Grócz Zita (Főszékesegyházi Könyvtár – Kalocsa) a lopásokról, az elvesztett könyvekről, Pál Lenke (Vitéz János Katolikus Tanítóképző Intézet – Esztergom) és Endrész Katalin (Apor Vilmos Főiskola) a szellemi tolvajlásról, avagy az idézés etikájáról, a szakdolgozatok, disszertációk stb. kezeléséről, gondozásáról, a könyvtári VIP listáról, a zárolt anyagról, a késedelemről, felszólításról, büntetésről szolt könyvtárosként. Repkényiné Nagy Edit „Biztonságtechnikai eszközök és berendezések a Könyvtári Intézet honlapján”, Ásványi Ilona (EKE): „Állományvédelem az egyházi könyvtárakban - egy készülő felmérésről” címmel tartott ismertetőt.

2006-ban két konferencia volt év közben „Az antikváriumok világa az antikvárius, a könyvgyűjtő és a könyvtáros szemével”, valamint „Pályázatok a pályáztató, a kuratóriumi tag (elbíráló) és a pályázatíró könyvtáros szemszögéből” című. Az antikváriumokkal foglalkozó szakmai nap előadói Gregus István (Honterus Antikvárium) és Tuza Tamás (Tuza Antikvárium) voltak, akik az antikvár könyvekről, a könyvárverésekről, a könyvpiac helyzetéről és a muzeális állományt őrző könyvtárak és az antikváriumok kapcsolatáról beszéltek, valamint Tóthné Korompay Borbála (OSZK) és W. Salgó Ágnes (OSZK), akik a muzeális könyvtári dokumentumok kezelésével és nyilvántartásával kapcsolatos szabályokról, a védett könyvekről, a védési eljárásról szoltak. A pályázatokról szóló szakmai nap vendégei Komlósi József, Bolega Gáborné (NKA Könyvtári Kollégium) és Desits Eszter (NCA) voltak. Ebben az évben kezdődött el a „Vendégünk” című programsorozat. Az egyesület első vendégei az IKSZ, az MKE és a Publika Könyvtári Kör képviselőit látta vendégül.

2007-ben szakmai értekezletet tartott az egyesület a kulturális szakemberek szervezett továbbképzéséről és az egyházi könyvtárakban folyó szakfelügyeletről. Kétszer két napos „régikönyves” és „digitalizálás” szakmai továbbképzést is szervezett „...holtig megőr-

zött tanulási vágy nélkül jó könyvtáros el sem képzelhető” (Dávid Antal) és „Digitalizálás – Miért? Mit? Hogyan? Mivel?” címmel. Ez utóbbi két rendezvényre meghívást kaptak nem egyházi könyvtáros kollégák is a KATALIST-en és a Könyvtári Levelező/lapban is.

A „régikönyves” szakmai nap előadói és előadásai: Heltai János (OSZK): Régi magyar Bibliáink; V. Ecsedy Judit (OSZK): Hamis és koholt nyomdahelyű magyarországi nyomtatványok a XVIII. században; Pavercsik Ilona (OSZK): A kassai jezsuiták nyomdája; Rozsondai Marianne (MTAK - Kézirattár): Régi könyvek történeti kötése és a proveniencia kérdése; Hubert Gabriella (Evangelikus Országos Könyvtár): Protestáns énekeskönyvek Magyarországon a 16-18. században; Tóthné Korompay Borbála (OSZK): Védés, védetség a jogszabály változások tükrében; W. Salgó Ágnes (OSZK): Régi könyvek számítógépes feldolgozásának problémái; P. Vásárhelyi Judit (OSZK): A XVI-XVIII. századi magyarországi nyomtatványok bibliográfiai feltárása; Haraszi Viktor (Budapest Főváros Levéltár): Elektronikus archiválás; Káldos János (OSZK): Régi nyomtatványokra vonatkozó adatbázisok az Interneten.

A „digitalizálás” szakmai nap előadói Bánkeszi Katalin, Bíró Szabolcs, Káldos János az OSZK munkatársai voltak, akik a következő témákról beszéltek: Digitalizálás általában, alapok, döntések; Hardver eszközök, szoftverek; Szkennelés; OCR; Publikálás; Web oldalak létrehozása, működtetése.

2008-ban „A reneszánsz könyvkultúrája” és „Isten szava: a Biblia- szakmai nap a Biblia Éve alkalmából” címmel szervezett szakmai konferenciákat az egyesület.

A reneszánsz szakmai napon V. Ecsedy Judit (OSZK) Nyomdák reneszánsza címmel adott áttekintést a reneszánsz kori nyomdászatról, majd Wehli Tünde (MTA Művészettörténeti Kutatóintézet) mutatta be a reneszánsz könyvfestészet sajátosságait. Utánuk Wojtilláné. Salgó Ágnes (OSZK) Klasszikusok szövegkiadása és az ősnymdák; Farkas Gábor Farkas (OSZK) Égi jelenségek teológiai és tudományos interpretációja a későreneszánszban címmel tartott előadást.

A „bibliás” konferencia előadói és előadásai: Pecsuk Ottó (Magyar Bibliatársulat): Bibliafordítások; Rozsondai Marianne (MTA Könyvtára Kézirattár): A Gutenberg és a Fust - Schöffer Biblia (B 42, B 36 és a B 48); Heltai János (OSZK): Sylvester János Új Testamentuma; P. Vásárhelyi Judit (OSZK): A Vizsolyi Biblia; Koós Balázs (OSZK): Káldi György Bibliája. Az előadások után a jelenlévők

Heltai János vezetésével megtekintették a Biblia Éve alkalmából szervezett kiállítást.

6. Munkacsoportok, „ad hoc” társulások, munkaközösségek

2004 és 2007 között az egyesület tagkönyvtárai a 2004. évi közgyűlés után létrehozott munkacsoportokban végezték a munkájukat. 2005 januárjában találkozott először a PR-es, a szoftveres, a gyűjtőkori együttműködés megszervezésére indított folyóiratos, és a gyűjteményi könyvtárakat összefogó munkacsoport.

a.) A PR munkacsoport

Az egyesület kezdettől fogva törekedett arra, hogy jelen legyen a szakmai köztudatban.

Az alapszabály értelmében az Egyesülés rendszeresen Névtárat – címtárat jelentet meg. 1996-ban jelent meg az első próbaszám, a következő 1999-ben, 1999 és 2003 között évente, 2004-től háromévente készül újabb. A címtárat a tagkönyvtárakon kívül a nagy országos könyvtárakba és a megyei könyvtárakba juttatják el.

A szaksajtóban 1997-től van jelen az egyesület. Ebben az évben jelent meg a Könyvtári Levelező/lapban az akkori elnök Bánhegyi Miksa cikke az egyházi könyvtárakról, majd 2000 májusától cikksorozat az egyházi gyűjteményekről, így a tudományos kutatást nem feltétlenül végző világi kollégákban (hiszen az egyházi gyűjteményeket korábban csak tudományos kutatók használták, ha használták) is tudatosult, hogy a magyarországi könyvtári rendszeren belül létezik és működik egy sajátos csoport, az egyházi könyvtárak csoportja.

2001-től jelentek meg rendszeresen beszámolók az éves közgyűlésekről, az egyházi könyvtárak rendszerváltozás utáni történetéről, helyzetéről, céljáról, jövőképeről, állományvédelmi munkájáról, szakfelügyeletéről, számítástechnikai fejlettségéről a Könyvtári Levelező/lapban és a Könyv, Könyvtár, Könyvtárosban.

2002-ben megszületett az egyházi könyvtárak levelezőlistája, 2003-ban pedig az Egyesülés honlapja, melynek címe: www.eke.hu. A nem nyilvános, csakis könyvtárosok számára hozzáférhető levelezőlista megkönnyítette és gyorsította a kommunikációt a kollégák között, a honlapról viszont bárki jól tájékozódhat az egyesületről, de az egyes egyházi könyvtárakról, elérhetőségükről, munkájukról is. Ez utóbbi helyen hasznos szakmai olvasnivalókat is találunk. A hon-

lap újabb lehetőséget adott arra, hogy az Egyesülést jobban megismerje a szakma.

Az egyesület 2004-ben indította útjára az EKE Hírlevelet. A negyedévente megjelenő, a honlapról elektronikus formában is elérhető Hírlevélben az egyesület és más szervezetek rendezvényeiről olvashatnak beszámolókat, és közérdekű szakmai információkhoz is hozzájuthatnak az érdeklődők.

Az egyesület képviselői szívesen tartanak előadásokat az egyesületről, az egyházi könyvtárakról különböző szakmai rendezvényeken. Jelentősebb programok, ahol az egyesület képviselője (elnöke) előadóként volt jelen: 2005-ben Tradíció és világháló című konferencia. Előadás az egyházi könyvtárak és a digitalizálás témáról – rendezte: Publika Magyar Könyvtári Kör. Szintén 2005-ban Múzeumi könyvtárosok második szakmai találkozója. Előadás az Egyházi Könyvtárak Egyesüléséről. Rendezte: Magyar Nemzeti Múzeum és Xantus János Múzeum. 2008-ban MKE Helyismereti Szervezete 15. Országos Konferenciája. Előadás Helyismereti gyűjtemények, helyismereti munka egyházi könyvtárakban címmel. Rendezte: MKE Helyismereti Szervezete. Ugyancsak 2008-ban a MTA Könyvtörténeti Munkabizottságának ülése.

Előadás A magyarországi egyházi könyvtárakban őrzött muzeális gyűjtemények. Helyzetkép a XXI. század elején címmel. Rendezte: MTA Könyvtörténeti Munka-bizottság.

A PR munkacsoport célja: megfelelő és hatékony „reklám” az egyesületről a korszerű technika felhasználásával. A csoport folyamatosan frissíti a honlapot, gondozza a levelezőlistát. Háromhavonta jelenik meg az EKE Hírlevél, és három évenként (tisztújításkor) a friss címtár.

b.) A szoftveres munkacsoport

2004 és 2005 folyamán a jelentősebb szoftverekre nyitottan több szakmai napot szervezett az egyesület. Vendégelőadó volt pl. Czoboly Miklós (e-Corvina Kft), aki a Corvina integrált rendszert mutatta be. Más alkalommal Bakonyi Géza (SZTE) beszélt a szoftverváltás szükségességéről, a MOKKA és az egyházi könyvtárak együttműködésének lehetőségéről. Szakmai értekezleten összefoglalót, ismertetőt hallhattak a résztvevők az egyházi könyvtárakban használt könyvtári rendszerekről, és bemutatkoztak a Corvina, a HunTéka és a Szikla program fejlesztői.

2005-től működött a szoftveres munkacsoport. Ebben az évben elkészült egy történeti áttekintés és felmérés is az egyházi könyvtárakban folyó számítógépes munkáról, mely megjelent a szaksajtóban⁵.

A szoftverváltásról megbeszélést folytatott az egyesület a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium Könyvtári Osztályával is. A tárgyalások, valamint a reálisan, többféle szoftverre nyitottan felmért igény alapján összeállított és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumához benyújtott szakmai anyag eredményeként 2006-ban pályázati támogatásban részesült hét szoftverváltásra kész egyházi könyvtár, és Orbisról Corvina programra válthatott. A váltásnak az volt az előnye, hogy a meglévő adatok konvertálhatók voltak.

Sajnos, sokkal nagyobb számban és jelentősebb pályázati támogatást is nyerhettek volna az egyházi könyvtárak, többféle szoftverváltására, de az előkészítő munka folyamán kevesebben szánták el magukat a váltásra.

A Corvinát használó könyvtárosok – régóta ezt használók és az újonnan csatlakozottak, egyházi és világi könyvtárosok – egyféle munkaközösséget alkotnak, személyes találkozókön és emailben tartják egymással a kapcsolatot. 2007-ben néhány napra Tihanyban, 2008-ban egy napra Budapesten találkoztak és megbeszélték aktuális feladataikat, nehézségeiket.

A szoftverváltás „virtuális központja”, a közös szerver a Veszprémi Hittudományi Főiskola könyvtárában működik, a szoftveres munkacsoportot a könyvtár könyvtárosa, Baranya Péter vezeti.

A szoftveres munkacsoport számára a következő feladat az egyházi könyvtárak közös katalógusa és más, már meglévő adatbázisokhoz való csatlakozás lehetőségének megteremtése.

c.) A folyóíratos munkacsoport

A folyóíratos munkacsoportot a gyűjtőköri együttműködés szükségessége hívta életre. A folyamatosan romló gazdasági helyzetben egyre kevesebb pénz jut dokumentumvásárlásra. Az egyesület a nem egyházi könyvtárak gyakorlatának megfelelően hasznosnak látta egyféle lelőhelyjegyzék elkészítését. Az egyházi könyvtárakba sok folyó-

---

⁵ Baranya Péter, Kövecés Ildikó: Az egyházi könyvtárak informatikai fejlettsége: egy felmérés eredményei – in: 1. Könyvtári Levelező/Lap 2005/5-7. 2. Interneten részekben elérhető: <http://www.vein.hu/library/iksz/serv /kll /200505.htm>

irat jár, köztük különösen is fontosak az idegen nyelvűek, melyek beszerzése nem könnyű, és az árak is borsos. A cél az volt, hogy egy internetes vagy akár nyomtatott leőhelyjegyzék segítségével ezeket a folyóiratokat a „civil” könyvtárak és könyvtárhasználók és az egyházi könyvtárak közül az igen-igen rossz anyagi körülmények között létező könyvtárak is elérhessék, ha maguk nem is tudják beszerezni az adott folyóiratot. A folyóiratos munkacsoport szervezését és működtetését a Szegedi Hittudományi Főiskola Könyvtárának munkatársai vállalták, vezetője Kövécs Ildikó, a könyvtár vezetője.

A munkacsoport felmérte az egyházi könyvtárakban lévő magyar és idegen nyelvű kurrens folyóirat állományt, összegyűjtötte a folyóiratok címeit, a példányok adataival együtt. Így lehetőségessé vált a tartalomjegyzék szolgáltatás, cikkek fénymásolatának kérése és küldése.

A leőhelyjegyzék-adatbázis az egyesület honlapján PELE PEriodika LEőhely adatbázis címen található meg a következő helyen: (www.eke.hu/folyoirat.html). Jelenleg hét könyvtár állományadatait tartalmazza a rendszer, hasznos lenne, ha újabb könyvtárak csatlakoznának és ha frissülne az adatbázis.

d.) A gyűjteményi könyvtárakat összefogó (digitalizálós) munkacsoport

Az adott kor technikai fejlettségének megfelelő minőségben hasonló kiadások vagy egyéb kiadványok - pl. bibliográfia, szövegkiadások stb. - a muzeális gyűjtemények anyagából már az 1970-es, 1980-as években is készültek. A gazdasági, politikai okok mellett a technikai fejlődés ütemének felgyorsulása következtében, a digitalizálás segítségével a rendszerváltozás után egyszerűbbé vált különböző, nemcsak nyomdai úton előállított kiadványok készítése részben állományvédelmi, részben ismeretterjesztési céllal.

A vállalkozás költségessége, valamint a szakértelem és az összefogás hiánya miatt azonban csak kevés egyházi könyvtárban kezdődött meg a digitalizálás, és félő volt, hogy a munka párhuzamosan folyik. Az egyesület megkísérelte összefogni az egyéni próbálkozásokat; munkacsoport létrehozásával, továbbképzés szervezésével, szakmai érdekképviselettel, tárgyalásokkal próbált segítenie az egyházi könyvtárakban folyó munkát.

A gyűjteményi könyvtárakat összefogó, „digitalizálós” munkacsoport tervében egy adatbázis (EEK- Egyházi Elektronikus Könyvtár) létrehozása és szolgáltatása szerepelt, melyben a digitalizált mu-

zeális anyagot és a modern teológiai anyagot is elérhették volna az érdeklődők az egyesület honlapján. Végül nem ez a nagyszabású terv valósult meg, de az együttműködésre kész könyvtáraktól összegyűjtött adatokból létrejött az egyesület honlapján egy linkgyűjtemény „Digitalizált dokumentumok egyházi gyűjteményekben” címmel (<http://www.eke.hu/digitalizaltmuvek.html>).

Az egyesületet megkereső digitalizálással foglalkozó cégeket azzal intette türelemre a szervezet, hogy várják meg az országos digitalizációs terv elindulását és megvalósulását. Ugyanakkor mindig szorgalmazta, hogy az egyházi könyvtárosok közül minél többen tegyenek szert elméleti és gyakorlati ismeretekre a digitalizálásról, hogy felkészülten tudjanak bekapcsolódni az országos programokba. Ezért szervezte a már említett „digitalizációs szakmai továbbképzést” 2007 tavaszán (ld. 5. Tudományos konferenciák, szakmai napok, továbbképzések című fejezetben). A szakmai nap azért is hasznosnak tűnt, mert a digitalizálás nagyon költséges vállalkozás, melyre az egyházi könyvtáraknak kevés pénze van, de vannak olyan feladatok, amelyeket „háziilag” is el tudnak végezni a könyvtárosok. Az sem árt, ha az egyházi könyvtárak vezetői felkészülten (felkészültebben) tudnak tárgyalni a digitalizálással foglalkozó szakemberekkel, mert így kevésbé érezhetik magunkat kiszolgáltatottnak.

Az egyesület kereste a kapcsolatot és tárgyalásokat, megbeszéléseket tartott különböző digitalizálással foglalkozó intézményekkel, cégekkel is, keresve az együttműködési lehetőségeket.

A szervezett munkacsoportokon túl „ad hoc” társulások, munkaközösségek foglalkoztak egyéb fontos feladatokkal. Ilyen volt pl. az állományvédelemmel vagy pályázati lehetőségekkel foglalkozó munkaközösség.

e.) Állományvédelem

A régi könyvek gondozása, kezelése az egyházi könyvtárakban kiemelt feladat. Az 1990-es évek közepétől az egyházi könyvtárak folyamatosan pályázhattak a Nemzeti Kulturális Alapnál (NKA) általános és egyedi restaurálásra.

2005-ben a szokásos NKA-s pályázatokon kívül egy pályázatként bonyolódó, de nem megpályázandó minisztériumi pályázat keretében jelentős támogatást kaptak az egyházi könyvtárak állományvédelmi eszközök (vagyon- és tűzvédelmi rendszer korszerűsítése, páraelszívó berendezés, takarítógép, porszívó, UV-fólia) beszerzésére. Ezt a támogatást (pályázatot) komoly előkészítő munka előzte

meg. Az egyesület szakmai napot szervezett az állományvédelemmel kapcsolatban (ld. Tudományos konferenciák, szakmai napok, továbbképzések), és elvégzett egy felmérést, mely alapján összeállított egy szakmai anyagot, és benyújtotta a minisztériumhoz. A felmérés eredménye a Könyvtári Levelező/lapban és az EKE honlapján is olvasható.⁶

f.) Pályázatok

A rendszerváltás után, az 1990-es évek elején egy újabb finanszírozási forma jött létre, a pályázati finanszírozás, mely nemcsak a gazdasági életben, hanem a kulturális területen is változást jelentett egy-egy intézmény gazdálkodásában.

Az 1997-ben elkészült „kulturális törvény” minden magyarországi könyvtárra érvényes, hatálya alá tartoznak az egyházi könyvtárak is. A törvény előkészítése során az addigi használt kategóriák (közművelődési könyvtár, szakkönyvtár, felsőoktatási könyvtár stb.) helyett a törvényalkotók a nyilvános és nem nyilvános kategóriákat ajánlották inkább. 2000-tól, a nyilvános könyvtári jegyzék elkészülte után a nyilvánosságot vállaló egyházi könyvtárak számára az alapellátást biztosító állami támogatáson túl pályázati lehetőségek is nyíltak.

1993-ban létrejött a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) (1998-tól Nemzeti Kulturális Alaprogram), mely az 1993. évi XXIII. törvény alapján a kulturális minisztérium költségvetésébe tartozó elkülönített fejezeti kezelésű előirányzatból biztosított a könyvtárak számára pályázati lehetőséget, kezdetben inkább restaurálásra, majd a következő évektől technikai fejlesztésekre, szakmai konferenciákra, szakmai kiadványok megjelentetésére, de retrospektív katalógus-konverzióra is.

A NKA mellett a kulturális minisztérium is írt ki hasznos pályázatokat dokumentumvásárlásra, technikai fejlesztésre, a korszerű könyvtári környezet kialakítására. 2000 után egyéb pályázati lehetőségek is adódtak (Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) pályázata – digitalizálásra, eszközvásárlásra).

Az egyesület kezdettől fogva felhívta a figyelmet a pályázatokra, szorgalmazta a részvételt, az utóbbi években pedig szinte rendszeres egyeztetések, megbeszélések is történtek a pályázató intézményekkel (minisztérium, NKA, Nemzeti Civil Alaprogram – NCA). Készült egy felmérés, ennek alapján egy szakmai anyag az

---

⁶ Ásványi Ilona: Állományvédelem egyházi könyvtárakban in: Könyvtári Levelező/lap 2006. 7. sz. p. 3–11.- 2. www.eke.hu/olvasnivalo

egyházi könyvtárak pályázati tapasztalatairól és szokásairól és az ezzel kapcsolatos igényekről, és az egyesület szakmai napot is szervezett a témával kapcsolatban (ld. Tudományos konferenciák, szakmai napok, továbbképzések)

7. Szakmai kirándulások

Az idővel több naposra bővült éves összejövetelek programjában szakmai látogatások és kirándulások is szerepelnek. Ezeken az adott város és környéke nevezetességeivel, a találkozót szervező felekezeti műemlékeivel, jelentős egyházi és világi gyűjteményekkel ismerkednek meg a résztvevők.

A szakmai kirándulások között voltak különösen is érdekesek, emlékeztetések. Az elmúlt másfél évtizedben pl. több zárt, kevésbé ismert, csak a rendszerváltozás után újjáéledt vagy éppen példaértékűen jól működő hazai egyházi és világi könyvtárat látogathattak meg a találkozók résztvevői. A szervezők jóvoltából határon túli, a magyar művelődéstörténetben meghatározó helyeket, könyvtárakat és gyűjteményeket is felkerestek.

1996-ban – még az egyesületi élet kezdetén – különleges látogatást jelentett, hogy láthatták a még könyvtárosok által is kevésbé ismert Országos Rabbiképző Intézet Könyvtárát és a nagyközönség előtt akkor még zárt, egyetlen barokk teremkönyvtárat, a „Pálos Könyvtárat” a Központi Szeminárium épületében. A katolikus többségű egyesület számára érdekes volt körbejárni a Ráday Könyvtárat és az Országos Evangélikus Könyvtárat. (A felsoroltak közül néhány könyvtárnak napjainkban már más a hivatalos neve). 2000-ben a Szerb Ortodox Egyházmegyei Könyvtár meglátogatása Szentendrén szintén sajátos élményt jelentett.

1998-ban a műemlékekben gazdag Eger megtekintése után Gyöngyösre kirándult az egyesület, ahol megnézték az akkor már újra a ferencesek birtokában levő, újjáéledt műemlékkönyvtárat. 2008-ban, amikor már részben kicserélődött az egyesület tagsága, jó volt ismét ellátogatni oda, ahol akkor már az 1998 áprilisában megtalált, az előző alkalommal még restaurálás alatt álló, könyvtörténeti szempontból rendkívül fontos Fust Bibliát is láthatták az érdeklődők.

Igazi ötlet és tapasztalatgyűjtő utak voltak, amikor egy-egy korszerű, példaértékűen működő világi könyvtárban is körülnézhettek az egyházi könyvtárosok, 2004-ben Kecskeméten a Református Egyházközség Könyvtára és a Piarista Rendház Könyvtára mellett a Katona József Könyvtárban, 2006-ban a házigazda Szegedi Hittu-

dományi Főiskola Könyvtára mellett a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtárban és a Szegedi Tudományegyetem József Attila Tanulmányi és Információs Központban és a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárban.

Különlegesen voltak azok a kirándulások, amikor a határon túlra jutottak el az éves összejövetel résztvevői. 2001-ben Debrecenből Nagyváradra utaztak át, ahol a Nagyvárad Püspöki Könyvtárát nézték meg. 2003-ban Sárospatakról a „régikönyves könyvtárosok” számára fontos Vizsolyba és Göncre, a Rákóczi évre emlékezve Borsiba és Kassára kirándultak. 2005-ben Csurgóról a zágrábi Érseki Könyvtárba és a Nemzeti és Egyetemi Könyvtárba jutottak el, ahol a Bibliotheca Zriniana gyűjtemény kincseit is kézbe vehették.

2009-ben maga az éves összejövetel a határon túl, Gyulaférváron volt. A szakmai kiránduláson, Gyulaférváron a Batthyanaeumot, a Gyulaférvári Hittudományi Főiskola Könyvtárát és az érsekség levéltárát nézték meg a résztvevők és Nagyenyeden a kollégium híres könyvtárát. A következő napon Magyarigrenre, Boroskrakkóra, Óraljaboldogfalvára, Demsusba, Vajdahunyadba látogattak. A felkeresett helyeken a szakmai konferencián elhangzott előadásokon túl a helyszíneken ismerkedhettek meg a magyar szórvány egyházközségek gyűjteményi (könyvtár, levéltár, múzeum) helyzetével.

Az éves találkozókhoz kapcsolódó könyvtárlátogatásokon túl 2005-ben kezdődött el a „Szomszédolás” című programsorozat, mely során az „alapító tagság” ismét felkereshette, a közben csatlakozók csoportja első ízben látogathatta meg az egyházi-felekezeti könyvtárak között is különleges gyűjteményeket. Ez a programsorozat nemcsak az egyházi könyvtárban dolgozó kollégák, hanem más könyvtár-típusban dolgozók körében is igen kedvelt volt.

A „Szomszédolás” első helyszínei a Szerb Ortodox Egyházmegye Gyűjteményei és az Ars Alba restaurátor műhely voltak Szentendrén, valamint a Magyarországi Unitárius Egyház és a Rabbiképző Egyetem Könyvtára Budapesten. 2006-ban a látogatások a Ráday Könyvtárban, az Országos Evangélikus Könyvtárban, a Pálos Könyvtárban és a Piarista Központi Könyvtárban folytatódtak, Budapesten. 2007-ben a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban, a Képzőművészeti Egyetem Könyvtárában (csoportos vezetéssel megnézték az Operát is), az Országgyűlési Könyvtárban (természetesen a Parlamentet is) és az MTA Könyvtár Kézirattárában és Keleti Gyűjteményében „szomszédoltak.”

8. Elkobzott könyvek visszaadása

Az Egyesülés első és legjelentősebb tevékenysége az iskolák 1948-ban történt államosításakor és a szerzetesrendek 1950-ben történt feloszlásakor elkobzott és még fellelhető könyvek visszaszármaztatása volt eredeti tulajdonosaikhoz.

Az egyesület szinte már a megalakulása pillanatától, 1995-től tárgyalásokat kezdett az Országos Széchényi Könyvtárral, hogy a különböző egyházi könyvtárak visszakaphassák az elkobzott könyveket. A különböző nagy gyűjtőraktárakba került állománytöredékeket folyamatosan kapták vissza az egyházi könyvtárak. 1996-ban kezdődött meg a könyvek kiválogatása OSZK Fölőspéldány Központjaiból (Régi Fóti úti zsinagóga épülete, a Hold utcai raktár). A munka, melyet Egyesülés akkori elnökeként Bánhegyi Miksa és a pannonhalmi könyvtár munkatársai végeztek 2002-ig tartott. 1997-ben történt meg az RMK kötetek visszaadása az OSZK-ból.

9. Az Egyesülés kapcsolata külföldi szakmai szervezetekkel:

Napjainkban három olyan külföldi szakmai szervezet ismert, mely az egyházi felekezeti könyvtárakat fogja össze. Ezek: az Arbeitsgemeinschaft Katholisch-Theologischer Bibliotheken (AKThB), a német katolikus teológiai könyvtárak munkaközössége, a Bibliothèques Européennes de Théologie (BETH), korábban Conseil International des Associations de Bibliothèques de Théologie, a teológiai könyvtárak egyesülései nemzetközi tanácsa, és az American Theological Library Association (ATLA), az amerikai teológiai könyvtárak társasága (egyesülete).

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése az AKThB mintájára jött létre, de ökumenikus jelleggel.

Magyarország uniós tagsága előtt kiemelt jelentőséggel bírt, hogy az Európai Unió által is elfogadott BETH, mely az európai egyházi (felekezeti) könyvtárakat fogja össze ökumenikus jelleggel, kezdetől meghívta tagjai közé az Egyházi Könyvtárak Egyesülését. A megfigyelői státusz után 2002 óta az Egyesülés rendes tagja a szervezetnek. A BETH 1996-ban és 2005-ben Magyarországon tartotta éves összejövetelét; 1996-ban Pannonhalmán, 2005-ben Debrecenben. Mindkét alkalommal több elnökségi tag jelen volt a rendezvényen. A külföldi találkozókön minden évben részt vesznek az egyesület képviselői.

2004-ben a tisztújító közgyűlés után az egyesület az ATLA-val is kereste az együttműködés lehetőségeit, ám a nagy távolság, ill. anyagi okok miatt a személyes kapcsolattartást nem tudta vállalni a társasággal.

VI. Szakmai (könyvtáros) ÉS lelki-szellemi (egyházi) munkaközösség

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülete szakmai (könyvtáros) és lelki (egyházi) (munka)közösség egyszerre. Az egyesület vezetői mindig fontosnak tartották, hogy a szervezet nemcsak szakmai, hanem egyházi, vallási mégpedig ökumenikus lelkületű közösség is, melynek tagjai általában vallásos elkötelezettségűek. Ez a meggyőződés vezérli minden-napjaikat, irányítja magán és közösségi életüket, meghatározza munkavégzésüket.

Érezhető volt, hogy az első években a különböző felekezeti tagok ha nem is bizalmatlanul, de az ismeretlentől való félelemmel méregették egymást. A későbbiekben ez a zavartság, félelem feloldódott, és az egyesület tagjainak jelentős többségét az ökumenikus szellem, az elfogadó légkör bátorította.

Tapasztalható volt, hogy nem egyházi könyvtáros kollégák is megérezik ezt, éppen a szellemi-lelki többlet miatt vesznek részt szívesen az egyesület programjain.

Az éves összejövetelek helyszínei nemcsak (magyar) történelmi, hanem vallási, egyházi szempontból is jelentős helyek. A találkozók légkörét nemcsak a történelmi múlt vagy művészeti, kultúrtörténeti értékek alakította „genius loci”, hanem az adott házigazda-felekezet lelkisége is jelentősen meghatározza.

Bár az elmúlt évtizedben egyre kevesebben, de az egyházi könyvtárakban dolgoznak olyan kollégák, akik református lelkészként is szolgálnak vagy katolikus papok, szerzetesek is. Részvételük az egyesület munkájában segített abban, hogy az első találkozótól kezdve imával, áldással kezdődnek a közgyűlések, a szakmai programok. A programba tudatosan beillesztetten lehetőség és mód volt arra, hogy a résztvevők jelen lehessenek saját felekezetük vagy egymás istentiszteletén.

2002-től szervezett ökumenikus ima is belekerült a programba, lehetőség szerint minden érintett felekezet papi, lelkészi részvételével. 2002-ben, Pannonalmán Ittész János evangélikus, Bölskei Gusztáv református püspök és Várszegi Asztrik püspök, bencés főapát szolgált. 2004-ben Kalocsán Bábel Balázs kalocsa - kecskeméti

érsék és Szabó Gábor református esperes vezette az imát. 2005-ben Csurgón Márkus Mihály református, Ittész János evangélikus püspök, és Babel Balázs kalocsa - kecskeméti érsek imádkozott együtt az egyesület tagjaival. 2006-ban a szegedi Dómban Kiss Imre (katolikus) helynök, valamint Cserháti Sándor evangélikus és Bartha Tiborné református lelkészek voltak jelen. 2007-ben Szombathelyen Jakab Bálint Mihály református tiszteletes, G. Labossa György evangélikus lelkész, és Sill Aba Ferenc ferences szerzetespap imádkoztak. 2008-ban, Egerben Mándy Zoltán érseki helynök, Aklan Béla Sándor evangélikus, majd Anda Tibor református lelkészek segítettek a néhány percnyi elcsendesülésben. Az ökumenikus ima programját úgy állítják össze a szervezők, hogy különböző felekezetek énekei, imádságai szerepeljenek benne.

Az egyesületben vallási szempontból a katolikus többség érvényesül, domináns felekezetek még a református és az evangélikus. Éppen ezért volt különleges élmény, hogy a sárospataki közgyűlés előtt, 2003-ban egy görög katolikus lelkész imádkozott az egyesület tagjaiért, ügyéért, vagy amikor 2005-ben, Budapesten a Magyarországi Unitárius Egyház Könyvtárában látogatás előtt unitárius zsolttármagyarázatot hallhattak a résztvevők.

***

Az egyházi könyvtárak egy sajátos, külön könyvtár csoportot alkotnak a magyarországi könyvtári rendszeren belül. Mint az egyik legősibb könyvtártípus, melynek gyűjteménye a nemzeti kulturális vagyontársa része, megkerülhetetlen, ha könyvtárról, „a” könyvtárról beszélünk. Az 1950-es évektől kezdve az 1990-es évekig azonban ezek a könyvtárak zárt vagy korlátozottan nyilvános könyvtárként, de inkább könyvraktárként működtek, míg a közkönyvtárak, a települési könyvtárak folyamatosan fejlődtek. A rendszerváltozást követően az egyházi könyvtáraknak egy új korban, megváltozott körülmények, egyre korszerűbb, a (köz)művelődést szolgáló könyvtárak között kellett megtalálniuk helyüket, szerepüket, feladatukat.

Ismert mondás, hogy sok múlik „az emberi tényezőn”. Egyházi könyvtárosnak, egyházi könyvtár vezetőjének lenni sajátos feladat. A rendszerváltozás előtt gyakran (csak) egy lelkésznek, papoknak, szerzeteseknek adott cím volt ez, napjainkban azonban már a legtöbb helyen szakirányú képezettséggel is rendelkező, fiatal, civil kollégák dolgoznak az egyházi könyvtárakban. Szakirányú képzettségük azonban közművelődési (települési) könyvtárban használható végzettség. A leg-

többen közülünk az 1990-es években kezdett el dolgozni, és egyre több az olyan kolléga, aki csak 2000 után.

Az 1990-es években különös tapasztalat volt, hogy hiába alkotják az egyik legősibb könyvtári csoportot, az egyházi könyvtárak története, különösen a 20. századi sorsa még a szakmabeliek számára sem igazán ismert. A díszes teremkönyvtárral bíró intézményeket ugyan sokan felresték turistaként, de hogy ezek egyféle szakkönyvtárként és nem múzeumként is működnek, szinte fel sem merült. A szakmabeliek megmagyarázhatatlan, inkább a muzeális gyűjteménynek köszönhető tisztelettel vagy az ismeretlen, titokzatosnak vélt intézménynek kijáró bizalmatlansággal méregetik ezeket az intézményeket, különösen a rendszerváltozást követő években. Az első feladat éppen ezért az volt, hogy megismertessék és elfogadtassák magunkat.

Napjainkra az egyházi könyvtárak „figyelemre, bölintásra becsültek” lettek a szakma, az állami döntéshozó intézmények és talán a potenciális könyvtárhasználók előtt is. Nagy szerepe volt ebben az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének, amely ökumenikusan összefogta és a mai napig képviseli a magyar egyházi és felekezeti könyvtárakat. Önbecsülést adó és mások megbecsülését kiváltó eredmény, hogy az egyesületet társszervezetként fogadják a könyvtáros szakmai szervezetek, hogy „számolnak vele” a társadalmi-politikai döntéshozók, hogy hullámszó eredménnyel, de többször sikerült anyagi többlettámogatást szereznie az egyházi könyvtárak számára, hogy tagintézményei több országos programban vettek részt és maga is szervezett nemcsak egyházi könyvtárosok érdeklődésére számító szakmai napokat.

Tartalomjegyzék

Bevezető.....	5
I. Az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének megalakulása.....	6
II. Taglétszámváltozások	7
A KATOLIKUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI	7
A REFORMÁTUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI	9
AZ EVANGÉLIKUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYEI	10
AZ ORTODOX EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYE.....	10
AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ GYŰJTEMÉNYE	11
AZ IZRAELITA FELEKEZET GYŰJTEMÉNYE	11
HATÁRON TÚLI MAGYAR EGYHÁZI KÖNYVTÁRAK	11
III. Tisztségviselők	11
IV. Közgyűlések.....	15
V. Az egyesület tevékenysége.....	21
1. Érdekképviselő.....	21
2. Kapcsolat más könyvtári és egyéb szakmai szervezetekkel, intézményekkel, részvétel különböző szakmai fórumok, kuratóriumok, csoportok munkájában	26
3. Bekapcsolódás országos programokba	27
4. 20-21. századi korszerű (egyházi) könyvtár megteremtése: szakmai koncepció, humán erőforrás, információs technika..	28
a.) Szakmai koncepció: közgyűjteményi jelleg, közszolgálatosság, nyilvánosság	28
b.) Humán erőforrás	30
c.) Információs technika.....	32
5. Tudományos konferenciák, szakmai napok, továbbképzések	34
6. Munkacsoportok, „ad hoc” társulások, munkaközösségek	42
b.) A szoftveres munkacsoport.....	43
c.) A folyóiratos munkacsoport	44
d.) A gyűjteményi könyvtárakat összefogó (digitalizáló) munkacsoport	45
e.) Állományvédelem	46
7. Szakmai kirándulások.....	48
8. Elkobzott könyvek visszaadása	50
9. Az Egyesülés kapcsolata külföldi szakmai szervezetekkel:	50
VI. Szakmai (könyvtáros) ÉS lelki-szellemi (egyházi) ..... munkaközösség	51